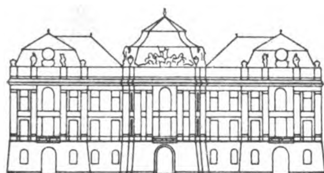
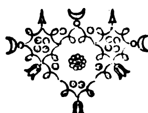

Bb. 134

IZBOR IGROKAZAH ILIRSKOGA KAZALIŠTA.

SVEZAK VIII.

HEDVIGA.
Drama u tri čina, polag T. Kernera.

ENGLEZKE ROBE.
Vesela igra u dva čina, polag Kocebua.

U ZAGREBU.
Troškom i tiskom k. p. ilir. nar. tiskarne Dra. Ljudevita Gaja.

1842.

KAISERLICHE KOENIGLICHE
WIEN
HOFBIBLIOTHEK

HEDVIGA,

DRAMA U TRI ČINA

POLAG

KERNERA.

OSOBE.

GROF FELZEK.
GROFICA, njegova supruga.
JULIUS, njihov sin, stotnik kod konjanikah.
HEDVIGA, njihova odhranjenica.

BERNARD, stari sluga RUDOLF, lovac	kod grofa.
ZANARETTO, LORENCO,	pustaije.

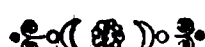
Pustajie. — Sluge grofove. — Seljani.

(Gledalište je na talianskoj granici.)

PÈRVI ČIN.

(Soba po starinskom ukusu s velikimi vrati i prozori na luk. Arpa i pianoforte stoje kod prozora.)

PÈRVI PRIZOR.

HEDVIGA

(*u običnom prekrasnom seoskom nošaju onih graničarskih krajevah, dolazi sa strane.*)

On me slědi svikuda, ja mu se uklanjam, ja gledim, da zaboravim njegove pozdrave, da zabušim njegovog glasa sladki zvuk, koi me opominje na krasnie vrěme! Zaludu! on uništuje svaku umětnost, kojom ja moje blaženstvo, kojom sama sebe nadvladajući, njegovom se pogledu ugibam. Ah něko čuvstvo, koje za ludu sakrivah, koje za ludu sobstvenoj grudi tajih, sili svemogućnostju u slabu dušu, kad se on pokaže, i zaustavlja mi korake, koje mi strah i stid pospěšuje. Evo ga opet. Hedvigo, razaberi se! Ti si služkinja, on ti je gospodar; zaboravi što je on tebi bio i što si ti njemu bila.

(*Gleda, nakloneći se ulazećem Juliusu da uteče.*)

DRUGI PRIZOR.

Julius. Hedviga.

JULIUS

(*zaustavi ju uhvateći ju za ruku*)

Kako Hedvigo, jesam li ja to tebe radi zaslužio? Ide li ovaj mèrzal strahopočitanja puni pogled mene, tvoga Juliusa? Nisam li ja to više? A da i nisam više, neima li tvoje mladosti prijatelj, neima li saigralac iz dětinstva dobe nikakvog prava na toplii doček?

HEDVIGA.

Gospodine grofe —

JULIUS.

Gospodin? — Hedvigo, to je bilo okrutno, i zaslužio nisam toga postupanja. Gospodin! Gospodin! tako li me zove moja Hedviga?

HEDVIGA.

Grofe, vi nalazite znamenovanje u toj rěči, koje ja nikad u nju ne metnuh. Vi ste bili uvěk dobrostiv i nikada gospodske ćudi proti meni. Neka glas poboljša, što rěč pokvari.

JULIUS.

Čemu to umětno ugibanje? Gdi je stari jezik uvěrenosti, koi je uvěk našim sèrcem sobstven bio? Šta je iz tebe postalo, děvojko? Govori!

HEDVIGA.

Ja vas molim, zaboravite na ono vrěme, kada smo bezbrižno kao děca rasli; světa i njegovog običaja još poznavali nismo, kada se je duša svakom čuvstvu u slobodnom nagonu voljno predavala, i samo unutèrnju svetinju slušala. Njega više neima. Odrasli tom okrugu, opet se u jednom drugom světu vidimo, i što je mladosti lahka igra skopčala, to stoji sada daleko jedno od drugoga, savez je razrěšen, vi ste gospodinom postali, a ja služkinjom.

(hoće da otide.)

JULIUS.

Ne, ti mi uteći nećeš! Ne! Saznati moram, tko je medju ova dva čista sèrca otrov predsudah ulio! Gle! Kad sam te pred pet godinah ostavio, otac me u vojsku poslao, onda sam ti se zakleo, da ću ti věran biti, i tako mi Boga, ja sam moju zakletvu odèržao; Tvoje sladko ime bilo mi je amajlia, koja me je iz mladosti divje neutěšive oluje, iz vrěmena poharanosti neoskvèrnjena izvela. Mnoga razkošna slika stupi pred mene, mnogo vatreno oko namigivaše mi, podivjeni drugovi podkopavahu moga sèrca tihi zakon, da mi lukavo njeznu otmu věru, jer pokvaren mèrzi nepokvarenog, i svaki dužan neprijatelj je ne-

dužnoga; nu mene je bodrio tvoj čisti kip, ja na te, ja na našu ljubav pomislih i svi valovi pobunjenoga světa razlupaše se na mog sèrca čistoj věri. Kad eto raspra na naša polja doleti, gèrmeć otvori se hram slave i domovina zazove svoje viteze! Ja sam bio polag, ja sam u svih bitvah bio. Regimente hvaljahu moje vladanje, i taj križ oběsi mi vojvoda na persih. Pèrvo na što pomislih, kada iz fronte stupih i onaj čověk, koi je moje mladosti světla zvězda bio, česteći moju ruku uhvati i ime Felzeka medju vitezovi glasno ubroji, to si ti, Hedvigo, bila. Ona će se veseliti, ponosit će se tobom! Ta misó je bila živahnia u meni, nego sobstveno veselje, bila je glasnia, nego klicanje poštenja!

HEDVIGA

(*za sé.*)

Bože, jedva se uztežem.

JULIUS.

Lěpi mir odvede zatim vojske u domovinu; uzmem odpust, djipim na konja, ljubavi požuda poda paripu krila, jašim danju i noću, — što je umora? kad tebe opet viditi imam, — svaku uru, koju zakašnjujem, dèržim za plěn na mog života najlěpšem prolěću. Ja prispěm, jedan samo pogled od tebe, jurve okrěpi mojih živacah odapetu silu, to je bio pogled, u kojem blaženstvo ljubavi kroz světi biser čisto i mogućno govoraše. Ali samo taj jedan pogled — zaludu sam tražio oči moje Hedvige! One izčeznu. Pomàrčinu sam za zoru dèržao, i duboka se noć na moju radost obali!

HEDVIGA.

Bože! Ja vas zaklinjem! Grofe — vi ste okrutan.

JULIUS.

Još se nadah; samo bližnjost mojih roditeljah, koji za našeg sèrca savez neznadu, mislih, da mi sunčanu luč ljubavi zastire; ali sada te samu nalazim! A Hedviga neleži u mojih naručajih!

HEDVIGA.

Ne, čověčje sèrce dulje se uztezati nemože. Sve je za ludu! Nemislite potišteno o meni, gospodine gro-

fe, ako vaših rěčih vatrena oluja više mi sèrce otvara, nego što bi trěbalo, i uspomena odviš grabi mene! O ja vas zaklinjem —

JULIUS.

„Mi smo sami (*k sebi ju povuče.*) a Hedviga neleži u mojih naručajih!

HEDVIGA.

Milostivi Bože! (*odtèrgne se od njega.*) Nemojte kidati sèrca, komu ljubav i tuga pokoj jurve ubi!

(*otide.*)

TRETJI PRIZOR.

JULIUS (*sám.*)

Hedvigo, Hedvigo! Za ludu, ona preda mnom běži sada tako požudno, kao što me je prie tražila. Ja sam natrag donio moje sèrce puno stare věrnosti, svu nježnu pověrenost děčinstva, ništa proměnjeno nije u věrnoj duši, ništa, nego jutàrnji plamen strasti, koi se kroz oluje dana očišten, u mironosnu luč ljubavi preobrazi! Ali nju nalazim kao inostrani stvor, koi studenom strogostju mojim vrućim grudim života trězna pravila kuje. O Hedvigo, Hedvigo! k čemu to silenje, koje naših danah prolětno veselje truje? Jer to ipak silenje biaše! Silenje biaše; tvoje oči izdaše mi, što mi tvoje ustne zamučaše. Ti me još ljubiš. Da nekidam sèrca, komu ljubav i tuga pokoj jurve ubi! Tako si plačući molila! Kako da si to izjasnim? Ako tvoja pèrsa pokoja sačuvala nisu, gdi je sèrce, kojemu bi ta utěha ostala? Što je tim reći htěla? Nije li može biti to strah: da će gnjev roditeljah na našu ljubav pasti? Ne, Hedvigo, ti nepoznaš tih plemenitih dušah, predsuda je nepoznata njihovim pèrsim, oni su nas istom ljubavju odhranili. Medju tobom i menom, nikakve razluke nebiaše, premda si ti bila lugarova kći, uzeto děte, a ja naslědnik, jedini sin stare grofovske kuće. Tako smo odrasli, i tako je rasla ljubav s nami, koju u nježne duše dětinstva pèrvo probudjenje usadi. Otac to vidi, i radova se nad dočakom, kad on u poplavicu skoči za sestrom, i

blaženstvom pèrvog čina, ruku oko izgubljene ovija i milo brěme na sěgurnu obalu doni; materi světjaše se suza u oku, kad blaga sestra nestašnoga brata krivnju na se uzimaše i tudju kaštigu tajno tèrpjaše i mučaše. Mi sami neznadosmo, kako se ljubismo, svako od nas bi zagonetka; tajna ležaše nad čuvstvom naše srěće. Na tom morah na put; mi se nadjosmo u bašči, k sèrcu ju povukoh, poljubac ljubavi zaplamti na gorećih licah, i u duši mojoj osvane světli dan. Ja sam ju već više putah poljubio bio, ali nikada prije nepoćutih ono bolih puno blaženstvo, koje sada na jedanput u moja pèrsa grune, nepoćutih cělo nebo ove srěće. Na naših usnih sališe se božji plameni, i naše duše sjediniše se u taj mah. Lukava uspomeno! Tebe još veseli, izgubljenim varati me rajom, kada u progonstvu čeznuti moram. Kamo si izčeznuo krasni zlatni snu, koi moje mladosti cělu noć razsvětljaše?

ČETVÈRTI PRIZOR.

Julius. Rudolf (kroz srědnja vrata.)

RUDOLF.

Gospodine grofe!

JULIUS.

Što ćeš?

RUDOLF.

Na lov već trube.

JULIUS.

Doći ću! Je li moj otac već u dvorani?

RUDOLF.

Milostivi gospodin čeka vas.

JULIUS.

Odmah! O da nadjem u užasu šume hrabrost i pokoj opet!

(*otide.*)

PETI PRIZOR.

RUDOLF (*sám.*)

Šta to bi? Negovoraše li on o opetnadjenju? O opetnadjenju pokoja? Siromaška budalo! Što se takovomu sinu sreće dogoditi može? Pokoj duše nije nego dětinska igračka za onog, komu se sreća i slučaj uz kolěvku směšahu. Smèrtnom grěhotom zovem onda pustu sanjku, koja takvog prokšinca iz dreměža dèrma; tko pako već s cělim prokletstvom pakla u tu neprijateljsku inostranu buku stupi, koi je pred činom, pred poduzetjem već proklet. Čemu to Rudolfe? Pusti sèrde spavati, žadavi uspomenu tvoje duše gorućom tvoga sèrca molitvom, pusti tvoje sèrde spavati! — Da mogu sada novoporodjen u svět stupiti, da mogu mladosti blagu vedrinu s ovom zrakom prolětne ljubavi věnčati, da mogu čistomu svetomu čuvstvu i čisto svete nevinosti puno sèrce dopriněti! Gdi si pokoju mog dětinstva, koi me je u světle sne ljuljao? Lukava srěćo, kada mi je jedanput odlučeno bilo, da onu nadjem, koja mog života zagonetku razrěšiti uměl, zašto nisi mi ju onda navěstila, kad sam još čist u lažljivi život virio, kad bi me sěgurno njezina blaga čarobna luč nedužna kroz taj burni svět provela bila? Zašto si mi sad nebo otvorila, kada već paklu prinadležim? Po drugi put jurve teži u tom užasnom životu ljubav u moje divje sèrce. I kao da je narav i dobro sěme š njom materinski u grudi bacila, gdi do sada samo kèrvav plod dozrěvaše, búdi se čověčansko čuvstvo u meni i laže mi o pokori i oproštenju! Pak ipak, ipak! ako bi me to nebesko stvorenje, odsvět onog světa, kog sam prodao, svojom čistom lučju očistiti hotělo, ja bi nebo k zaboravljenju prisilio, ja bi pakao prisilio, da mi natrag moju obruku poda. — Evo je, gdi dolazi! Rudolfe, povuci tvoje žrebje, odlučno trenutak približava se, koi od tvog udesa odgovor traži!

ŠESTI PRIZOR.

Rudolf. Hedviga (sa strane.)

HEDVIGA.

Ja poběći moram, ja imam čověčje sèrce i podněti nemogu ove múke, s kojom na me ljubav i za-

hvalnost navaljuju. Da roditelje tugom naknadim za ono, što su za slabomoćno děte učinili? Da im jedinog ljubljenog sina u moje naručaje otmem? Za tu visinu nebih odhranjena, kamo me ljubavi oluja odněti hoće. Ako ljubav hrabrost daje, medje zaboraviti, koje sveti običaj okó nas povuče, tako mi daje zahvalnost jakost, pred srèćom sobstvenimi rukami vrata zatvoriti.

RUDOLF.

Što snivate lěpa Hedvigo? Napunjava li veselja ili turobnosti suza vaše oko? Vi ste ganjeni, o netajite, a ako vas veseli, dakle znajte, ovdi tuče sèrce, koje vašu radost, vašu tugu ćuti. Vi me gledate diveći se, vam pači rěč neobična iz ustih strělca; to nije lovca kruti jezik. Nečudite se tomu lěpa Hedvigo, ja nisam u šumah odrastó, i da sam odrastó, tako bi me čuvstvo, koje me vam približuje, ove glasove naći naučilo; jer trenutakah ima i za kruta pèrsa, gdi tamne moći skladnoglasjah búde.

HEDVIGA.

Ja vas rado slušam i s udivljenjem; ali to je udivljenje radosti, jer jednu dušu tražih, koja ćuti. Pak da itko, koi se u nizkom krugu, kó što mi, rodi, tako vruće ćuti kó što ja, ipak bi mi krutan glas uvěrenost protěrao; nježne misli nježne traže rěči. Ali kako da si to izjasnim -- već smo mnogo tjednah zajedno članovi jedne kuće, i još nenadjoh u vam *čověka,* tu u gradu poznan je *lovac* samo.

RUDOLF.

Stidom izpověđam vam, ponos mi nedopusti pokazati, što u meni nosih; neprijateljski udes progonjaše moj život. Ne, ja se nerodih, da kao sluga u tamnih šumah sprovodim moj život, za slobodne dane srěća me odgoji, a kada me odgoji pověrivšeg joj se prevari, i pasti pusti. Dopustite mi, da na vrěme koprenu bacim, neću varalica da budem, a ipak ježi mi se pred glasom istine. Manite se toga! Ja kroz strogu školu prodjoh, odlučite vi, jesam li izučio. Po širokom světu idući dodjoh u tu dol, i vidih — oprostite ustnici, koja dèrhtajući svoga sèrca zagonetku izdaje — vidih *vas,* i ostah. O neodvratjajte se, pomi-

slite, da ste me vi iz pustog života, gdi sam skončanju blizu bio, u te doli pokoj začarali; što dobra na meni postati može, to je vaše! Jurve prognah čověčansta ćut, kad vas nadjoh i spoznah, što u mojoj grudi odavna duboko i tiho drěmaše.

HEDVIGA.

Čemu te rěči?

RUDOLF.

Poslušajte me do konca! Ja vidih vas i ostah. Predjašnje moje veselje, u tami šumah zakapati se samočan, upozna me s lovskim životom. Kao lugar ponudih se grofu i prignuh moju slobodnu dušu pèrvi put pod jaram robstva. Ja sam to za tebe učinio. Je l' me lukava srěća, koja mi je čitavo doba moje mladosti liceměrila i sada prevarila? Hedvigo, pred tobom leži čověk, koga život odrinù, o probudi mu angjela u pèrsih! Ta ja plaho netražim ljubav — požalovanje, samo požalovanje, to je sve, što žudim. Lěpa srěća mora biti plemenite duše s radostju ljubavi blažiti; ali onoga, koi je duboko pao, spasonosnom čistom angjeoskom rukom gore u oproštenja světlost podići, to je sveto, božanštveno čuvstvo, kojim se nebeskim gradjanom postaje. Ti šutiš? Pomisli, Hedvigo, da ti odsudu vèrhu moje duše izreći imaš.

HEDVIGA.

Pustite me, samo ne sada, sada samo ne.

RUDOLF.

Ja ti obećujem ako i ne sjajan, ipak nebrižan život; tamo u kolibi, gdi ti dan sinù, gdi ti je otac živio, našem dobrom grofu služiti hoću. Znam da ti za glasne radosti nisi, niti za izobilje, koje te okružuje; ti za gospodski život odhranjena nisi, i premda si ovdi kao kći ljubljena, ipak je tvoj nošaj onom stališu sličan ostao, za koi te narav i ljubav odluči. O moja Hedvigo, da ti znaš, kako mi je desnice trěba, koja bi me vodila. *(primi ju za ruku.)* Ti se tako dugo nebi domišljavala.

SEDMI PRIZOR.

Predjašnji. Bernard (kroz srèdnja vrata.)

BERNARD.

Grof vas zove gospodine lugaru.

RUDOLF.

Do vraga, ja sad k njemu nemogu.

BERNARD.

Kako gospodine? Jeste li kod sebe? Vi nemožete kad vas grof zove?

RUDOLF.

Prokleto! Odmah! — Hedvigo! — (*Jednim pogledom na Bernarda i bijuć se u čelo.*) O prodana slobodo! (*Naglo otide.*)

OSMI PRIZOR.

Hedviga. Bernard.

BERNARD.

Što je to Hedvigo? Smě li taj pusti čověk tvoju čistu ruku pověreno primiti? Što ima s tobom? — Što? —

HEDVIGA.

Ništa dobri stárče; on me je samo molio —

BERNARD.

On nesmě moliti. Ne, čuvaj se. Kad tog čověka vidim, strah i užas me popada, kog nemogu dokučiti. Je si li opazila onaj nemirni divji pogled, kao da mu se sèrda za petu oběsi? Nisi li vidila, kako mu se užasno lice upali, kada u sobu stupih —

HEDVIGA.

Vi se odviš brinite. On nije zao čověk, istina je, on je podivljen, ali u njega je pobožna čvèrsta volja; ružno je posèrtajućeg pustiti da padne.

BERNARD.

Taj neposèrtje više, taj je već pao! Pruži mu samo ruku, on će te sobom u dno povući. O, jesam li ja jedini, koi zaslěpljen nije? On je svu kuću očarao. Grof ga milostju i dobročinstvom obtèršuje, ali doći će vrěme, kad će se toga radi kajati.

HEDVIGA.

Nebudite tako strog, ta vi ste inače tako dobar! Vi ljubite tako goruće, zar da sva vaša mèrzost, koju vaša vedra duša već odavna progna, na jedna pèrsa nasèrne? Je l' to pravedno? Jednom vaša mèrzost, a svoj zemlji vaša ljubav? Ne, ne, budite pravedan!

BERNARD.

Uprav zato mèrzim ga. Unutarnji někoi nagon búdi tu mèrzost u dubljini duše moje; on mi se kaže u mnogom budnom snu kao zmija, koja svoj otrov na moje ruže lije, i věruj mi, dětinska věra nije, koja govori iz sna, koi je jeka duše.

HEDVIGA.

Je l' to moj stari Bernard, kog slušam? Vi ga jedva poznate, pak ste ga već odsudili? Niste li vidili, kako je jučer u rěku, koja mlin těra, skočio i děte, koje već pod točak dodje, smělóm rukom pograbio, pèrkoseći očevidnoj pogibeli? Niste li vidili, kako běsnog psa ubi? On je kratko vrěme kod nas, pak skorom svaki dan slavi mu hrabrost.

BERNARD.

Uprav to je, što me užasom napunjuje, komu je život tako male cěne, on je već izgubio, što je u njem boljeg bilo. Pogibeli pèrkositi, za život svomu bližnjemu izbaviti, to je dužnost hrabroga čověka; ali tko se plaho smèrtju igra i ponosi se tim djavolskim čuvstvom, kó da može bez nebeske světlosti biti, taj sèrca cèrnu oholost izdaje, koja se Bogu i providnosti směje. Tako s njim biva, ja ga već odavna proučih. Hedvigo, Hedvigo, pomisli na tvoj pokoj!

(*otidje.*)

DEVETI PRIZOR.

HEDVIGA (*sama.*)

Ne starče, Rudolf nije zao čověk. Něšto govori za njeg u mojem sèrcu. Ne, Rudolf nije zao čověk. Vrěme ga je izopačilo, to on nekrije, on je o srěći sdvojio, moja ga ruka može možebiti od propasti spasiti. Ja mogu njegovim angjelom postati. Što promišljavam? Ostaje li mi izbiranje? Ja sam privikla sèrca glas zabušivati, ali sada sile mi nestaje. Za ludu tražim, da se oluji ljubavi uklonim. Njega posědovati nesměm i on nesmě znati, što mi sèrce kida. Ah Juliuse, Juliuse! Možebiti, da bi njegovi roditelji, od njegove tuge divjeg cvila ganjeni, najposlě s odvèrnjenim licem očito blagosivljali savez, kog su u potaji prokleli, i tako sinu najmilie želje žèrtvovali. Ne, ako žèrtve trěba, dakle ja ta neka budem; njegova divja bol će se vrěmenom utěšiti, on može i bez mene još srětan postati, — Bože — ja — ja ću na njeg misliti, i uspomena će mi one lěpe dane vratjati, kad je on moj bio, moj Julius, moje sve! — Da, on će srětan biti i ja — Ne, ne! nevaraj me, lukava zahvalnost, on srětan biti nemože. Na ovoj věrnoj grudi město je njemu, on móra povenuti na tudjem sèrcu. Pak ipak, ipak Hedvigo, ipak! Ako mu sèrce manjka srěću iz svojih pèrsih protěrati, ja ću ga obodriti, ja ću ga podići. Rudolf neka sazna, što sada na me navaljuje, jer njegove věre varati neću, i ako je razkidanim sèrcem zadovoljan, onda će nesrěća sdvojenju ruku pružiti, i ja ću pokoj kod bezpokojnog potražiti.

(*otidje.*)

DESETI PRIZOR.

(Kazalište se pretvori u užasnu šumnu okolicu.)

Zanaretto i pustajie s desna, Lorenco s lěva. (Prie nego se ukažu, čuje se zviždati sa svih stranah.)

ZANARETTO.

Lorenco!

LORENCO.

Zanaretto!

ZANARETTO.

Kaži što donosiš?

LORENCO.

Najbolju věst, koju doněti mogu. Plěn je lahak, Felžek trěba malo posla; što mislite, kog sam tamo u gradu našó?

ZANARETTO.

No?

LORENCO.

Rudolfo služi kod grofa kao lugar.

ZANARETTO.

Rudolfo? Je l' moguće? Kako? smě li se plaho po světu skitati — ta izučena ubojica? Ne, tebe je san prevario.

LORENCO.

Kao da ga nepoznam! On je tamo.

ZANARETTO.

On sám?

LORENCO.

Dà, Rudolfo.

ZANARETTO.

Nedokučivo!

LORENCO.

On biaše uvěk smion do běsnoće, ja nenalazim ništa nedokučiva u tom. Na kratkom, on je u gradu. Malo prie odjezdi grof na lov; zato bèrzo u naše rupe, može biti da će se Rudolfo ovamo izgubiti, onda se možemo š njim dogovoriti. To neće hèrdjav plěn biti, kako mi se vidi, jer su mi pokazali svod, u kojem se čuva blago čitave obitelji.

(*Čuju se lovni rogovi.*)

ZANARETTO.

Evo, lov dolazi ovamo. Bèrzo u pećine!

(*otidju svi.*)

JEDANAESTI PRIZOR.

Grof. Julius. Rudolf. Lovci.

GROF.

Lov je dověršen.

RUDOLF.

Privežite pse! Dajte znak, da je lov dověršen.

(*to se učini.*)

GROF.

Ja sam tvoj dužnik. Ja bi sada ranjen ležao na ovoj zemlji, može biti, da ni dana više vidio nebi, da me tvoja směla hrabrost nespase. Věpar poslě pèrvog zèrna razjaren, koje mu tvèrdu razdere kožu, sèrne na me, moj drugi hitac pofali, izgubljen sam, jer kamo mi vrěmena, da izvučem lovski nož? Kad eto *ti* na věpra navališ, i s nakazom boreći se, tvoj dobar nož u pèrsi joj porineš!

RUDOLF.

Zato dobijam platju, to je moj zanat, i od srěće je osobita milost, kada *prostoj* dužnosti *neprosta* dozvoli.

GROF.

Ti si zaslužio pravo: da si sam plaću izabereš; odluči ju i ako mi moguće uzbude, dvaput ću ti želju izpuniti.

RUDOLF.

Gospodine grofe! Vi me možete jako srětnim učiniti; nečedna želja neka vas ne uvrědi. Vi ste mi dali službu, koja me hrani, ja imam sada krov i ognjište, samo *jedna* mi još fali, koja bi mi kuću ravnala, koja bi mi ženskim nježnim duhom od reda nagal život tiho uredjivala. Ta jedna još mi fali.

GROF.

Dobro, išti si ženu, za tvoje gospodartvo tvoj dužnik će skèrbiti.

RUDOLF.

Iskanja netrěba; ona je nadjena, ali vaše rěči gospodaru trěbujem.

JULIUS.

Što ću morati čuti?

GROF.

Moje rěči? Kako se zove tvoja ljubav?

RUDOLF.

Hedviga.

JULIUS.

Hedviga?

GROF.

Moja hranjenica?

RUDOLF.

Ta ista.

JULIUS.

Nemoguće!

GROF.

Jesi l' š njom govorio?

RUDOLF.

Jesam.

JULIUS.

A njezin odgovor?

RUDOLF.

Ona mučaše i jednu suzu vidih pasti; iz tog sudim, da mi nije odvèržena.

JULIUS.

O Hedvigo! Hedvigo!

GROF.

Hm — nu ti si vèrl u tvojoj službi, ti nisi prost lovac, to se vidi iz tvog jezika, iz tvog lica. Ti si mi život izbavio; ako te ona ljubi, tako ću rado —

JULIUS.

Otče, stani! neka neizteče prenagla rěč iz tvojih ustih. Neplatjaj s tudjom srěćom, što ništetnim zlatom kupiti možeš. Hoćeš li ti da drugi tvoj dragocěni kamen pogazi, kog tvoja otčinska ljubav od 16 godinah sunčanozračnim biserom stvori? Nikakve prena-

gle rěči. Tu nosim jednu tajnu, nu to město nije, za odkriti ju. Ako ti je moja sreča, moj život mio, neodluči ničesa. Dodji, otče, u gradu ćeš čuti, što u mojoj duši buči.

GROF.

Juliuse, što ti je?

RUDOLF

(*za se.*)

K vragu!

JULIUS

Dodji, otče, o što ti se nisam prie pověrio!

GROF.

Čemu to zagonetno bitje? —

JULIUS.

Pusti me! skoro će světlo pred tvojima očima biti.

GROF.

Dodji dakle. Rudolfe! ja ostajem još tvoj dužnik; ali budi uvěren, da to dugo ostati neću više. Samo dopusti mi, da tvoju molbu promislim, budi tvoje plaće, budi moje milosti sěguran.

(*otidje s Juliusom i s lovci.*)

RUDOLF

(*sám.*)

Prokleto! To je moje staro prokletstvo! Ako se ne varam — tako mi pakla!.... Samo sěgurnost! To će mi taj dečarac već platiti! Rudolfe! Rudolfe! čuvaj se to je bilo zviždanje žmije, još se giba pakao u mojih grudih.

(*otidje.*)

(Zastor padne.)

DRUGI ČIN.

(Soba od pèrvog čina.)

PÈRVI PRIZOR.

Grof. Bernard.

GROF.

Mani me se stari muholovče! Kakov te zao duh goni, da s tvojimi sanjariami brigu probudjuješ? Ja Rudolfa veoma cěnim, veoma: danas zahvaljujem moj život njegovom hrabrom odvaženju; zar da nebudem zahvalan i pravedan?

BERNARD.

O ne dižite taj čin više, nego što ga slučaj postavi. Budite zahvalni, samo nemójte ono, dobri moj gospodine, zaufati čověku, koi je sèrčenost imao, za vas svoj život u srětnoj odluci u pogibel baciti, što moju dužju věrnost ide. Grofe, vi lahko motrite tako težku stvar.

GROF.

Ja poznam tvoju věrnost k ovoj kući, zato hoću, da zaboravim tvoje bèrbljanje; ali ni rěči više prěko Rudolfa, ni prama meni, ni prama nikom drugom! Čuješ li stari sanjaru? Sada hodi na tvoj posó.

BERNARD.

Nedaj Bože, da moji sni istinom postanu.

(*otide.*)

GROF (*sám.*)

Ali gdi ostaje moj Julius? On je kazó, da će odmah ovamo doći. Divja oluja podigne mu pèrsa, oči mu se zasvětu! Divno! meni se sluti, da ću něšta neobična čuti. Evo ga.

DRUGI PRIZOR.

Grof. Julius.

JULIUS.

Otče, ja sam htio, da se umirim, ali nemogu. Za ludu sam si u bašći predbacivao vrućinu; vruća kerv ruga se pameti, ja nemogu miran biti; zato nemoj se sèrditi, ako se mog sèrca divji valovi burkaju, oprosti mojoj ljubavi taj vihar.

GROF.

Kako? Tvojoj ljubavi?

JULIUS.

Dà, moj dragi otče! Ja ljubim Hedvigu, odpèrto to izpovědam i ponosim se njezinom ljubavju.

GROF.

To nisam očekivao.

JULIUS.

Čuj me sasvim, onda sudi vèrh moje budućnosti. Ljubav cvaše u naših mladih sèrcih kao tihi prolětni cvět; mi sami neznadosmo za nju, věruj mi otče, dok nas njezinih duhah blagomast neopi, dok onog raztanka gorka blaženost němim nagovaranjem naše naručaje k věčnom savezu nesloži. Propao bi pri velikom onom ladjolomu, koi je naše vrěme u dno tamnog vira vukó, da ljubav moja sèrce neobodri, i tako se na sěgurnu obalu neizbavih. Veće śrěće za mladjano sèrce neimade, nego kada svojih snih uzore u nježnoj děvojačkoj duši nadje i tako života svetinju spozna!

GROF.

Dobro tebi, ako si nedužan iz te bure izišó!

JULIUS.

Njoj zahvali, ako tvoje otčinsko sèrce veseli sina, koi čist iz tvojih rukuh proizidje, posle mnogogodišnjog smèrtonosnog boja još čista i srětna gèrliti. Njoj zahvali, otče, njoj samoj. Moja kèrv, koja nije studenia, nego kèrv drugih mladićah, napastovaše vi-

še putan mekano čověčje sèrce, ali uvěk stupi joj ljubav naproti, i neda sèrcu, da posèrne i padne.

GROF.

Ja štujem ovu ljubav, ovu ćut, koja sve, što je sveto u čověku uzdèržuje, ja ju štujem i zahvaljujem udesu za tu zvězdu, koja ti noć razsvětljaše; ali čuj takodjer i tvog otca ozbiljnu opomenu: Hedviga je lěpa, i što još više vrědi, dobra. Ona je izobražena, to je mnogo, mi smo vas obodvoje na jedan način odhranili, ništa joj nefali, ništa, nego stupanj i plemstvo; sinko, to su ljubavi, istina je, tašti sni, to ja dobro znadem i ćutim takodjer, ali dopusti, da jednu rěč za predsude rečem: neprimi za zlo sinu starog stabla, koje se je kroz stolětja zelenilo, ako nezameće štovanje vrědnog starinskog zakona o čistoći plemenah. Lěpa, prekrasna ćut jest kroz dugačke redove svojih praotacah do onoga natrag brojiti, koi plemstvo, tu svetinju čověčanske vrědnosti zasluži. Ako si tu ćut zametavajući oteti hoćeš, tako neka bude cěna, kojoj ju ti žèrtvovati želiš, odpadnutja od tvojih otacah věre, vrědna. Da je Hedviga od tvoga stališa, to bi mi ona, tako mi Boga, najmilia kći bila; ali nemisli, da sa mnom plemićki ponos tako vlada, da ti nebi radostno, kad se tvoje srěće tiče, jednu želju žèrtvovao, ta koju samo tebi na srěću gojim. Kako stojiš sada sa Hedvigom?

JULIUS.

Ah, ona mi se brižno uklanja, premda ju požudno tražim. Ona misli, da bi se vi na našu ljubav gnjeviti mogli, i zahvalnosti radi sili se.

GROF,

Je l' ti svoju ljubav odkrila?

JULIUS.

Kako bi joj to njezina nježnost dopustila? Ona mučaše, ali suze u njezinih očiuh govorahu razgovetno, da me ljubi.

GROF.

Po tom ju poznajem! Rědko stanuje u ženskoj grudi tako junačka duša. Ali izpitaj se još jedanput

mili sinko moj; nije samo strah plemićkog ponosa, nego i izkustvo, koje me je naučilo; nejednaki stališi zlo se slažu; skladnoglasje sèrdacah nije dosta, i života sréća i dobra moraju u pravom razmĕrju biti, kad se ruke slažu. Dà, izpitaj se i izpitaj tvoju Hedvigu. Nu ti si slobodan, ja imam ovdi samo odvĕt i savĕt starieg prijatelja. Sada hèrlim k materi, da se š njom porazgovorim o budućnosti.

JULIUS.

A Rudolf?

GROF.

To se od sama sebe razumĕ. Ja ću ga znati drugačie nagraditi; sada podnipošto moje rĕči dati neću.

(*otide.*)

TRETJI PRIZOR.

JULIUS

(*sám.*)

Da se izpitam? O nezoboravi otče, da tamo, gdi se zagonetka života očituje, oko izpitatelja nedokučuje. Studen čovĕk, koi se pametnim naziva, stupa trĕzno u hram božji i hoće vĕre slutnje punu pomračinu, zakona tajnu simpatiu oštroumno da mĕri i na čisto prepiše, kad se pobožno, vruće čovĕčje sèrce u blaženu oluju uzhitjenja baca, da sèrca tihu svĕčanost slavi i rĕč božju tumači! U njezinih očih čitah svĕtlo i bistro, k čemu još rĕčih tašti zvuci, kad Bog u takovih zvĕzdah k meni šbori?

ČETVÈRTI PRIZOR.

Julius. Hedviga.

JULIUS.

O Hedvigo, tebe, tebe tražim, tebe samu, hvala Bogu, koi te je k meni doveo. Razjasniti se mora medju nami, ja dugačke noći od sumnjah podnositi nemogu.

HEDVIGA.

Nezaboravite grofe, zašto sam vas molila, ako moj glas vašem sèrcu išta vrědi.

JULIUS.

Lugar te je od otca prosio. Kaži mi, ima li on tvoju rěč?

HEDVIGA.

On ju neima, ali hrabrom momku odreći ju nikad neću, svojim činom on je više, nego mene zaslužio.

JULIUS.

On još neima tvoje rěči? Ti si još slobodna? O moja Hedvigo, je si l' sasvim zaboravila, što smo si mi? Ja te ostaviti nemogu! moj otac zna —

HEDVIGA.

Bože, što si učinio?

JULIUS.

Što mi ljubav, dužnost i poštenje zapovědahu. Ja dobro ćutim, što ti zatajiti hoćeš, ti me još ljubiš.

HEDVIGA.

Grofe —

JULIUS.

Hedvigo, netaji! Ti me još ljubiš, ja to ćutim. Ova suza izdaje mi tvoga sèrca veliki boj; ti dobrih roditeljah nećeš, da uvrědiš, hoćeš, da njihovim željam tvoju budućnost žèrtvuješ! O, pomisli kakova je to žèrtva. Zemaljskog života sve blaženstvo niče u dvih sèrdcih, kojimi ljubav vlada; ako tvojih grudih cvět ukineš, pogazit ćeš i ufanje mog prolětja!

HEDVIGA.

Ja sam mislila, da ste čověčii, gospodine grofe. Slaba děvojka zamoli vas, da ju poštědite, a vi još nasèrtjete na mekanu dušu, koja bi vitežku moć junaka trěbala, da nepadne, kó što vrěme hoće. Šta ja u mom sèrcu za vas ćutim, to mora u tom trenutku oněmiti, pak samo obožavan zakon světa, ako i le-

deno u vrući život dira, danas odlučiti ima. Istina je, ja sam bila kao kći odhranjena, istina je, blagi duh prosvětjenja dune světle zrake duboko u moju dušu; ali nikada nisam zaboravila na onaj stališ, u kojem sam odrasla, i za koi sam odlučena. Planetom samo prepisano nije, kako da sunce okružuju; i čověk ide po odlučenih stazah. I ko što zvězda, iz svoje staze odrinjena bez osnove u divjoj oluji po prostoru, kao gorući komet gèrmi, dok do pepela izgori, tako i čověk bludi, koi smělo granice svog života prekorači.

JULIUS.

Je l' potištena srěća tvoja sudbina? Neimaš li ti s ovim svetim čustvom visoko pravo na sve, što je veliko i lěpo? U svakom smislu ti nada mnom stojiš. Carskoj milosti imam plemstvo zahvaliti, tebi ga je pako bog u sèrce napisao, i tih potezah vrěme izbrisati neće. Ne, Hedvigo, ti si moja, ja te nepuštam, na tebe glasi moje srěće pismo, tebi sam moje blaženstvo u zalog položio; neuzteži se. Hodi na to věrno sèrce, hodi Hedvigo!

HEDVIGA.

Juliuse, Juliuse, budi milostiv.

JULIUS.

Ti to nisi! Ti me mučiš bez milosti, stojiš mirno ovdi, i studeno me ostavljaš, da zdvojim. Nevěrnico, zaslužih li to tebe radi? Dà, sve žensko čustvo, laž je, i svaka suza, koja se požudno světi, i svaki uzdisaj, koi se od ustnih děli, sve je to ćutih lažljivo slěpilo, i prevara samo; ne, vruće i věrno još nije nijedna žena poćutila.

HEDVIGA

(od svog ćutjenja ganuta, baci se na njegova pèrsa.)

Okrutni čověče, ti imaš věrno sèrce!

JULIUS.

Hedvigo! Hedvigo!

HEDVIGA

(odtèrgne se od njega.)

Bože, što učinih!

JULIUS.

O neotimaj se iz obuzetih naručajih, ljubljena zaručnice, jer moja zaručnica jesi pred Bogom! Ako se svět, ako se isti moj otac medju naša sèrca neprijateljski stavi, božji blagoslov zalěčit će ranu, i svi neka znadu, da si ti moja žena!

HEDVIGA.

Stan'te grofu, vi grěšite. Ne, stan'te! Šta vam je god pobunjeno čustvo u tom lažljivom času na pol izdalo, zaboravite, ja vas zaklinjem! Moje se je sèrce iz moje strogo oprede̊ljene staze na trenutke izgubiti moglo, ali moja svěst bèrzo me natrag nosi! Ako se vam dopada, da u oluji strasti običajom smělo pèrkosite, suprotiveći se zakonu, i s vašim sèrcem u boj stupeć proti světu, tako ja volim u pokoju sa světom glas sèrca ugušiti i ono štovati, što vi smělo zametavate! Zato čujte me! Možebiti da je ljubav otčinska preslaba oluji molbah, da se suprotivi, možebiti, da će se otac od milih željah otèrći nam za ljubav, kojim je žèrtva i odricanje dužnost. Ali ja sam uvěk se Bogu molila: o da mogu im naknaditi, što su oni dobra bezpomoćnom dětetu učinili! Bog je moju molitvu uslišao, jakom dušom prinosim im razkidano sèrce bez da se jedna suza u mojem oku světi! To neka bude poslědnja beseda medju nami.

JULIUS.

Ne, nebeski stvoru, ja te nepuštam! Sada stopram poznam tvoju veliku dušu. Pred tvoje noge —

PETI PRIZOR.

Predjašnji. Rudolf.

RUDOLF.

Žàrka strělo!

HEDVIGA.

Bože! Ja te razuměm! (*baci turovan pogled na Juliusa, kao da se od njega opraštа, zatim posèrne na Rudolfa, pruži mu ruku i otèrči s rěčmi.*) Rudolfe! ja sam tvoja žena.

ŠESTI PRIZOR.

Rudolf. Julius.

JULIUS
(*tèrgne se.*)

Ne, Hedvigo, ne, ti to misi!

RUDOLF.

Gospodine grofe, vi mi morate jedno pitanje dozvoliti —

JULIUS.

Moram? Ta mi je rěč nepoznata.

RUDOLF.

Poslě onoga, što ste vi iz ustih Hedvige čuli, ta me smělost ide.

JULIUS.

To će se pokazati.

RUDOLF.

To se je već pokazalo, gospodine grofe. Još jedanput ja moram za izjasnjenje moliti: što se je tu zbilo?

JULIUS.

Kakov jezik!

RUDOLF.

Ako je rěč odviš směla, neka ju trenutak izpriča. Ona je moja žena, vi ste joj pred nogama —

JULIUS.

Tko je tvoja žena?

RUDOLF.

Hedviga!

JULIUS.

Ona to nije. Ti lažeš!

RUDOLF.

Gospodine!

JULIUS.

Ti lažeš! Hedviga tvoja žena? Što da radi angjeo s prahom?

RUDOLF.

(*za sa.*)

K vragu! (*na glas.*) Pred vašimi očima pružila mi je ruku, ja vas za svědoka zovem pred bogom i cèrkvom: ona se je sama za moju zaručnicu priznala.

JULIUS.

To je bilo u' divjoj oluji čustva, zakletva s pobunjenim sèrcem izrečena ne vrědi.

RUDOLF.

Što je tu oluju podiglo pitam vas? Ja imam pravo k tomu ozbiljnom glasu.

JULIUS.

Preuzetni dečko!

RUDOLF.

Da sam to, gospodine, sada baš vrěme nebi bilo na to me spominjati. Vaš otac je moj gospodin, ja mu služim, dà, i moju slobodu sam mu prodao, ali moje poštenje još založeno nije, to sam si kao sobstveno blago zadèržao. Što se je tu zbilo gospodine grofe?

JULIUS.

Jednu rěč samo jošte lugaru i ti si bez službe.

RUDOLF.

Što se je tu zbilo? Hedviga je moja zaručnica, vi ste moj svědok. Čisto moram viditi, ja ni neba neću iz treće ruke! Što se je tu zbilo?

JULIUS

(*silom těšeći se.*)

Rudolfe, da niste mog otca izbavitelj, da vi to niste! Ali tiho, vi to jeste, i tim vam prinosim dakle moju stranku zahvale; ali u mojoj grudi zadèržati ne-

mogu, što mi sèrce razcěpati hoće: dakle znajte, Hedviga neće nikada vaša žena biti, put k oltaru ide prěko mog mèrtvog těla samo!

(*otide.*)

SEDMI PRIZOR.

RUDOLF

(*sám.*)

Nu, ako drugog puta neima, i taj me neplaši! Gospodine grofe, ja vam světujem: čuvajte se! Kako pako da razrěšim tu zagonetku? Kako? Pred njezinima nogama našó sam ga, ona se od njeg otèrže i meni reče: »ja sam tvoja žena!« to se mora razjasniti, bělodano razjasniti! U mojoj šumi nitko loviti nesmě, tako mi boga, nitko! O duše dobrote, ako u meni stanuješ, ako te moj ubojički život ugušio nije, ako si ti bio, koi mi je put pokazao iz dna zločinstva, o tako sjedini sve blage moći, da mi pomognu, da nepadnem u toj borbi! Jer ljubomorstvo i sumnja obtèršuju starom pakla tèrhom moju dušu i opet me k prokletstvu vuku!

(*otide.*)

OSMI PRIZOR.

Grof i Grofica (*sa strane.*)

GROF.

Tako stvari stoje sada. Ti sad sve znaš, na naše izrečenje čekaju dva razcviljena sèrca, zato daj, da bèrzo odlučimo. Julius zna ravno, da slobodno izbirati smě, ali čustvo sinovlje nedopušta mu, da nepazi na svojih roditeljah rěči.

GROFICA.

Što si ti odlučio?

GROF.

Ja na tvoju odluku čekam. U takovih slučajih motri žena oštrie, mirnie; samo nježna ruka može te nježno spletene niti razrěšiti.

GROFICA.

Gle, dragi Felzeku, da ti istinu kažem, ja nosih u pèrsih tamnu požudu — na toliko mi je Hedviga mila kći — da bi se ova dva čista sèrca sjedinila. Nismo li mi sami sème ljubavi u njihove sne posijali? Oni su rasli skupa, i jedno za drugo i radostno vidih cvětje razvijati se, jedva su oni sami to osětili. Ja pako ćutih, da se ta ljubav vrědnom pokazati mora kroz vrěmena oluje, kroz dugačkog raztanka muke; da pred božjim zvanjem običaja verige puknu. Nu ona se je vrědnom pokazala, oni su se věrno svoje tihe věre dèržali; a bolje kćeri ja si neželim.

GROF.

Ali zašto si ju u tolikoj poniznosti, kao što njezin stališ iziskivaše, odhranila, kad si već onda tu želju u pèrsih gojila? Što bi joj sada potrěbno bilo, to manjka děvojki.

GROFICA.

Mi živimo usamljeni daleko od světa, i rědko dolazi gost koi u naša bèrda. Kao što *nas* to veseli, tako to i *děcu* veseli; s našim dèrvljem narasli su, s našim cvětjem procvali su i njihova domovina leži u ovih dolih. Čemu taštih cifranjah gradjanskog života na cvatućoj stazi njihove srěće? Nije l' sve bèrzo naučila, što naš samotan život mnogo putih razvedruje? Žice zvuče pod njezinimi pèrsti, i što su domorodni pěvaoci velika izpěvali, to nije inostrano njezinom punom sèrcu. Ako joj i fali ono, što veliki svět mnogom vikom za najvišu izobraženost navěštuje, ako i nezna njezino domorodno čustvo u onom jeziku izraziti, koi je njezinim ustnicam i sèrcu njezinom inostran, ja to nekudim, ona se je čista uzdèržala; jer s inostranimi rěčmi na jeziku ulazi i inostran duh u naša pèrsa, i ko što se mnogi od veleleěpnosti zaslěpljen svetog prirodjenog jezika stidi, i voli izsmijan od inostranacah svome jeziku bekajući verige nametnuti, tako se on uči i domorodnu hrabrost zametavati i lišava se prirodjene věrnosti.

GROF.

Dakle ti nisi njihovom savezu protivna?

GROFICA.

Ja očekujem tvoju odluku. Ti moju poznaš.

GROF.

O, daj dà te naručaji čvèrsto obuzmem, jer ćemo lěpe dane još doživiti. Neka budu srètni ko što smo mi bili; u ovih bèrdih srěća stanuje.

DEVETI PRIZOR.

Predjašnji. Julius.

GROF.

Dobro došó sinko! Roditelji te blagosivljaju!

GROFICA.

Dá, ljubezni Juliusu, dovedi nam tvoju Hedvigu, mi vas blagosivljamo.

JULIUS.

Směm li ušima věrovati, koje mojemu duhu rajsku věst donose?

GROF.

Hodi na to sèrce i osvědoči se, kako onom času naproti kuca, koi će tvog života blaženstvo utemeljiti.

JULIUS.

O moji roditelji! Nu čemu obsěna? Još Hedviga u mojih naručajih neleži!

GROFICA.

Pozovi ju dakle.

JULIUS.

Vi neznate što se je zbilo.

GROFICA.

No?

GROF.

Govori.

JULIUS.

Za ludu sam ju zaklinjao, za ludu ljubavi svu umètnost izcèrpio; ona osta kod svojih rěčih: da neće nikada mojom ženom da bude, budući da misli, da bi vi nam vaše želje žèrtvovati morali mèrzeći na savez, koi nas kopča! Ona je odvažena, premda joj sèrce puca. K nogama bacih joj se, kad lugar eto u sobu stupi, ona se odtèrgne, zdvojenje plamtjaše iz njezinih očiuh. »Rudolfe, ja sam tvoja žena!« I s ovimi rěčmi izčeznu, a ja bez života ostah.

GROFICA.

Ja sam taj boj već odavna opazila, poznam ja moju visokomisleću Hedvigu, zato pusti, da joj ja dokažem, kako je naša sreća s njezinom skopčana. Ostavi me š njom samu. Baron Vernek pozvao vas je na svečanost, koju danas daje. Vi ste mu obećali doći, dakle odjezdite k njemu; ja ću joj medjutim sèrce utaložiti i buru duše njezine utěšiti.

JULIUS.

Tako dugo da čekam?

GROF.

Promisli, koliko će ti to malo odvlačenje koristiti. Dodji, sinko, dodji, dobar je savět matere. Pred polnoćom vratit ćemo se jurve.

JULIUS.

Ja sam poslušan.

GROF.

Daj dakle da se žurimo, jer je put dugačak.

GROFICA.

Vernek dao te je takodjer moliti, da bi sobom i svoje sluge poveo, jer mu manjka ljudih za podvorenje kod stola.

GROF.

Iz sèrca rado. Bernarde! Filipe!

DESETI PRIZOR.

Predjašnji. Rudolf. Bernard. i više slugah.

GROF.

Svi sluge neka se na put sprave. Vas ću povesti u Vernek sa mnom. Rudolf ostaje ovdi i čuvat će nam medjutim kuću. Je l' ti pravo da sama ostaneš?

GROFICA.

Što bi se bojati imala?

BERNARD.

Gospodine, ostavite me ovdi.

GROF.

Ne, ti moraš u Vernek sa mnom.

BERNARD.

Čemu mene tamo? Neimam pokoja kad pomislim, da će grofica sama u gradu ostati.

GROF.

Šta, Rudolf ostaje kod nje.

BERNARD.

Toga se i bojim.

GROF.

Sram te bilo stara sanjalico!

BERNARD.

Ostavite me ovdi, ta meni jašenje i tako škodi. Gospodine, ostavite me ovdi.

GROF.

Bernarde, jesi li zaboravio, što sam ti danas zapovědio?

BERNARD.

Oprostite, staro sèrce siliti se neda.

GROF.

No, kada tí je baš toliko do toga, dakle ostani.

BERNARD.

Kamen mi sa sèrca pade, gospodine grofe.

JEDAN SLUGA.

Konji su osedlani milostivi gospodine.

GROF.

Hajdemo dakle sinko. S Bogom moja dobra ženo, ja ti želim mnogo srěće k tvome preduzetju.

JULIUS.

A ja da otidem bez da se spričam? —

GROFICA.

Tim ćete se više veseliti, kad se opet viděli budete. S Bogom ostajte!

(*otide.*)

GROF.

Hodi Juliuse!

RUDOLF.

Oprostite mi gospodine grofe, ako vam dosadjujem. Ja molim za odlučenje moje želje, samo mi vaše rěči k mojoj srěći treba još.

GROF.

To si izbi iz glave moj vèrli Rudolfe.

RUDOLF.

Kako?

GROF.

Taj cvět za te necvěta, išti si drugi; ali budi osvědočen, da te bogata naknada čeka: ja ću ti lěpi novac izplatiti; tim si dalju srěću pokusiti možeš. Ostaj s Bogom, i čuvaj mi gospoje.

(*svi do Rudolfa otidu.*)

JEDANAESTI PRIZOR.

RUDOLF

(*sám.*)

»Tim si dalju srěću pokusiti možeš?« Ha, ako sam te razumio — čověče! Ne diraj u risa, kada spava, jer bi se probuditi mogao.

DVANAESTI PRIZOR.

Rudolf. Hedviga.

HEDVIGA.

Oni su otišli?

RUDOLF.

Dà.

HEDVIGA.

Neznaš li kamo?

RUDOLF.

Put Verneka. Sada pako bili oni ovdě ili ne, što se to nas tiče? Kaži mi, što se je zbilo, kad sam malo prie u sobu stupio? Što te je tako bėrzo nagnalo k izjasnjenju tvoje ljubavi? Govori! Do toga mi je mnogo; u mojem starom boju opet ležim, ti si jedina, koja me još dėržiš, da nepadnem.

HEDVIGA.

Ja sam se privikla, samo istinu govoriti, i da znam, da bi ti sladka prevara ugodnia bila nego gorka istina, ja ipak tvoje zaufanosti prevariti nesměm.

RUDOLF.

Čemu to Hedvigo?

HEDVIGA.

Čuj me mirno; mladi grof me ljubi, on ozbiljno misli; nu njegovih roditeljah volja sveta mi je, i nikada ga uslišati neću, jer me svět nezahvalnom nazivati nesmě. Zato prinosim ovu veliku težku žėrtvu, jer netajim, da ga ljubim.

RUDOLF.

Ti ga ljubiš?

HEDVIGA.

Dà, ja ga ljubim, od mog dětinstva pèrvih ponjatjāh privikhnulo mi se sèrce na tu ćut, koja mi je kao zrak potrěbna, i umrěti bi morala, da se je odrečem.

RUDOLF.

Pak ti hoćeš moja biti?

HEDVIGA.

Dà, ja to hoću biti! Ja ti hoću věrna biti žena, svaku dužnost hoću skèrbljivo, hoću rado izpunjivati, dok napokon zabušena ljubavi bol dušu u poslednjoj borbi razpèrši.

RUDOLF.

Ha, grozan đan svitje u mojih pèrsih! O mahnit sam bio o sreći snivati! Odcěpi se poslednja věro u čověčanstvo! Světu! svèršeno je, ti si tvoju igru izgubio!

(*otèrči.*)

HEDVIGA.

Rudolfe, kamo? Bože, ja te zaklinjem!

(*za njim.*)

TRINAESTI PRIZOR.

(Šuma.)

Zanaretto. Lorenco. Pustajie.

ZANARETTO.

Još se nije Rudolf pokazao, ali meni se sluti, dugo više izostati neće.

LORENCO.

Prebivalište mu je lugarska kuća u šumi, on uz nas proći mora, kada se iz grada vratja.

ZANARETTO.

Još uvěk nedokučujem! Rudolf usudjuje se na granici slobodno okolo hodati; hiljadu dukatah ponudjěno je za njegovu glavu, u Rěci visi njegov kip na vešalih, a on živi ovdě, kao da mu se nikad nož u čověčjih grudih stopio nije. Ta kako je on k nama došó?

LORENCO.

To je bilo u Rialtu, mi smo vrebali na markeza, i dobro nam je nož platjen bio: ali svoj našoj braći volja k ubojstvu pofali, jer je neprijatelj veoma obziran i jak bio. Kad eto Rudolfo iz nenada medju nas stupi. Da je njemu poznan, reče, čitav nalog, i da želi tim vratolomnim činom u naše se družtvo ukúpiti.

ZANARETTO.

Dà, sada se sěćam. Mi smo privolili i još istu noć pade markez.

LORENCO.

Od platje ništa nehtě uzeti; al' još čujem prisegu kojom se je zakleo, da će onomu svoi nož u sèrce porinuti, koi bi mu preprěčio sveti čin osvete na markezu sobstvenom rukom izvèršiti, jerbo je njemu taj život založen, i nikom drugom nedopušta, da ga uništi.

ZANARETTO.

On je poslědnji odvětak něke velike kuće i nije odhranjen, da se razbojničkim nožem hrani. Mi smo si bili uvěka nerazdružni drugovi; ja poznam njegove nesrěće čitavi put.

LORENCO.

No, momče, da čujemo dakle.

ZANARETTO.

Gle, on već rano bez roditeljah osta; Markez mu je bio tutor i poslao ga je u različite velike škole. Medju tim skuje to lopovsko sèrce jednu osnovu, ko-

ja mene razbojnika osramotjuje. On zaželi svog posinka zlato. Iz nenada začuje se, da je markez jedno strašno kovarstvo odkrio, da je njegov posinak toga zakletstva sučlan, da je mnogo pisamah našó i da tako mora, ako bi mu baš i sèrce puklo, svoga prijatelja děte kao izdajicu carstva pritužiti. To se učini. Pisma, koja je markez sam pisao, i napokon za ruku svog posinka spoznao, odsudila su nevinog Rudolfa, jer njegovo tajenje nije ništa vrědilo proti njegovog tutora zakletvam. On je bio prognan i ožigosan a s dobri prognanika naknadi prevarena domovina svog visokocěnjenog izbavitelja markeza!

LORENCO.

Ako se nevaram, odonud dolazi.

ZANARETTO.

On je! Stupite natrag, još nas viditi nesmě.

ČETÈRNAESTI PRIZOR.

RUDOLF (*sám.*)

Zašto kucaš sèrce — zašto dèrhću koraci? Zašto je oko nepomično upèrto? Ha, osěćate li jurve pakao? Njušite li već prokletstva otrovni zrak? Poslědnji put skupljam sve, što mi zvoniaše kao pokora i oproštenje. Pogažene pupoljke mojeg raja, kog mi je života užasna oluja porazila, zavezah uz tanko ufanje duše moje, i vlažih ih mojim suzami. Zaludu, zaludu nebo me od sebe riva; nježne niti, koje me vezahu, deru se i s užasom probudjujem se u paklu! Što buncate o grěšnicih, kojim su se grěsi oprostili, prevarene budale? Moljaše li ikoja duša s takom iskrenostju, valjaše li se ikada u prahu većem pokajanjem? Pak ipak proklet, pak ipak odrinjen! Ha! poslědnji put věrovah u sèrce, poslědnji put zaufah se varalici srěći; prošlo je! Prokletstvo svakoj tihoj slutnji, koja mi o boljem světu klevetaše, prokletstvo svakom vrućem čověčanskom čuvstvu, prokletstvo misli, koja o pokori sniva, prokletstvo svakom ufanju i oproštenju! A svih prokletstvah najveće prokletstvo

neka grune na moje pèrsi, što u prahu puzih! O Hedvigo! — Hedvigo! Ovamo stara cěvi, ti si privikla zgadjati u vruće sèrce, pogodi dobro, danas nije cěna hèrdjava, meštar platja hitac sobstvenom kèrvju. Zašto da se od života dražiti dadem? Ja u pakao spadam, on je jedini, koi mi je věran ostao, ovim pritiskom zapečaćujem naš savez.

(*metne pištolu u usta.*)

PETNAESTI PRIZOR.

Rudolf. Zanaretto. Pustajie.

ZANARETTO

(*pogrābi ga za ruku.*)

Jesi l' izvan sebe Rudolfe?

RUDOLF.

Zanaretto?!

ZANARETTO.

Poznaš li me jošte?

RUDOLF.

Što tražite?

ZANARETTO.

Tebe razbojniče.

RUDOLF.

Mene? Kako?

ZANARETTO.

Odmah ćeš sve znati. Šta je pako tebe běsniče ganulo da se skončaš? Mahniti čověče, što može razbojnika dotèrati do sdvojenja?

RUDOLF.

Kako da se izrazim, vi me ipak razuměti nećete, ne, ne, vi nepoznate blaženstva mahnitosti. Šutite.

LORENCO.

Mani se takovih tricah.

ZANARETTO.

Kaži, što je na te nasèrnulo?

RUDOLF.

Vi znate kako su me tamo prěko progonili, kad sam savětnike u drugi svět pošiljao. Ja sam u ta bèrda poběgó. Ovim kolibam nepoznata je bila mog imena sramota. Više neděljah danah živih u toj okolici, kad eto jednu děvojku opazih — nesmějte se razbojnici, vi me još poznate; ona je bila iz Felzeka. U mojih pèrsih probudi se něko čověčje ćutenje, kao da bi ju s pokorom zadohiti i posědovati mogao. Za lovca ponudih se grofu, postanem njegovim lugarom sve njoj za ljubav, pak sad —

ZANARETTO.

No?

RUDOLF.

Brate, mani se toga, pusti me da mučim, neprobudjuj uspomene u mojih pèrsih, vi znate, kamo me je dovela.

ZANARETTO.

Ti si prevaren.

RUDOLF.

Dà, tako mi pakla to i jesam! Mnih, da me jedna plemenita duša vruće ljubi, mnih, da mi je sèrce, koje od propasti moja ruka izbavi, věkovitom zahvalnostju privèrženo, a sad — spoznajem, da sam izdan i izsmějan i ovo dvostruko věrolomje prama čověčanstvu uništuje moje duše dug.

ZANARETTO.

Osveti se dakle. Moć ti k tomu nefali.

RUDOLF.

Razuměm li te?

ZANARETTO.

Sěgurno! Věst o velikom bogatstvu Felzeka, dovabi nas u ovu dol, jer tamo prěko nije više mnogo za grabiti. Naše nakanjenje je grad osvojiti, budi

nam ti vodja. Treću stran plěna dozvoljuju ti bratja, ako nam bez bitke tvoj Felzek predaš.

RUDOLF.

Ha! vraže! Dobro poznam tvoj pozdrav, već mi slikaš s otrovnimi fantaziami grad u plamenih i razbojničku zaručnicu, otimajuću se u mojih ćilih naručajih. Dà, ona mora moja biti, to sam prisegó!

ZANARETTO.

A razbojnik dèrži svoju rěč.

RUDOLF.

On ju dèrži!

(*pauza.*)

LORENCO.

Što promišljavaš?

RUDOLF.

Ništa, ja se odvažih! Vi me morate osvetiti, a ja ću vas voditi. U devet satih dodjite pod grad. Naše staro znamenje ostaje. Ja ću vam vrata otvoriti. Sve su mužke glave u Verneku, ključevi su u mojoj ruci; ali nedodjite prekasno, jer grof je obećào, da će se bèrzo vratiti.

ZANARETTO.

Zašto ne odmah?

RUDOLF.

Prie mora *zdrava Maria* težake u selo odvabiti, onda će doba biti.

LORENCO.

Mi slědimo tvoj savět.

RUDOLF.

Pružite mi dakle vašu ruku: ja vam se zaklinjem razbojničkom věrnostju i razbojničkom prisegom. Oproštenje směšaše, i ja bratju ostavih, u čist se život ukradoh, grěh hoće nevinosti drug da bude, kad eto stara zmija na me nasèrne; nebo pada, pakao me opet obima, dobro dakle, ja mogu i vrag sasvim biti!

(Zastor padne).

TRETJI ČIN.

(Soba u gradu.)

PÈRVI PRIZOR.

Hedviga (*sėdi i prede.*) *Grofica* (*stoji kod prozora: Svėće gore.*)

GROFICA.

Kakva vedra lětna noć! Kako je sve mirno! Měsečna zraka titra kao zlatan sán nad zadrěmanom naravom, stare lipe šušte umiljatò i po domaći, a kroz šumnu maglu blišti blědu luč od sněga, koi bèrda krije. Kad tako samotna uz prozor stojim, onda se u meni hiljadu slikah probudjuje, koje mi je krutan život već odavna oteo. Sèrca pèrvi san! vratja mi se i uspomena svojom radostju plesajući uz mene prolazi.

HEDVIGA.

Samo s radostju?

GROFICA.

Samo š njom; bol, kći zemlje, koja ju porodi za da umrě, ostaje u prošastoj uri natrag; ali radost to nježno děte neba, živi uvěka kao věčna misao, i svako novo jutro donosi ju opet. Magle raztěruju vihor, oblakah bèrzo nastajuće pokolenje, koje nam sevajući poraz šilje, razpèršuje se poslě kratkog boja sa suncem i bez traga prolazi cèrna oluja prěko velikog zvězdenog hrama, jer věčno stoji neba vedri svod, kadi se svaki večer zlatoruno vraća stado.

HEDVIGA.

A kad u životu radost nedozrie? Ah, grofice, mnogi věnci venu!

GROFICA.

Prolětje života je hitro bitje, koje se bèrzo opaziti i bèrzo pograbiti mora. U svih dolih sadi svoje cvětje, njegova krivnja nije, ako se pupoljak pokvari. Čověk si mora s mudrom brižnostju, što se poslě dugačkog zimnog sna pokaže, do lěpog lětnog sada odgojiti. Tko zrakah nevabi u svoj vèrt, on plod zahtěvati nesmě.

HEDVIGA.

Ali trenutakah ima, ljubezna grofice, u kojih se trěba istom suncu uklanjati, ako bi za njim i čeznulo cvětje, jer bi njegov žar bližnjega srěću izgorio. Nestiže li čověka bistri pogled dalje nego do zidinah svog imetka? Je li ono četiri stupa, koji omedjašuju njegovo polje, poslědnji medje kamen, kadi mu put izčeznuje, neleti li želja i ljubav, zahvalnost i dužnost prěko sve vèrte ove zemlje?

GROFICA.

Děte, ja te razuměm! Čemu zagonetakah, kada ovdi i ondi čista iskrenost prebiva! Neka se neigramo s ozbiljnim životom, nas obodvoje ćuti: o, koli koj se ćeni radi. Tvoje te sèrce izdaje, ti suzah roniš.

HEDVIGA

(*k nogama joj pade.*)

O moja majko!

GROFICA.

Dà, to ti i jesam. (*na sèrce ju pritisne.*) Ovom jednom rěčju izgovaraš, što sam ti polaganò izvabiti želila, što sam iz tvojih uzdišajih odavna već saznala. Ja sam htěla to uměteno u govor uplesti i s nježnom igrom mislih tebe onamo dovesti, kamo te moje sèrce žudi. Ali premogućno mi je bilo čustvo materinske ljubavi, blago probudjenje učini, da zaboravim, što sam mudrò namislila, i odmah ležaše děte na mom sèrcu. Dà, moja Hedvigo, moja ljubezna kćerko.

HEDVIGA.

Vi mi sèrce kidate s vašom ljubavju, o ja nezaslužujem toga štedenja.

GROFICA.

Nisi li smělò bojevala s tvojim sèrcem, nisi l' tvoje najbolje najsvetie čuvstvo nam žèrtvovati htěla? Ja sve znam, otac te blagosivlja, i Julius će te još danas kao zaručnicu poljubiti.

HEDVIGA

Bože! moja mati — ja to nezaslužujem —

GROFICA.

Razaberi se, děvojko.

HEDVIGA.

Dèrhtati začimam, kad samo pomislim na to blaženstvo. Ne, ne, to je san, neimam pravog slutenja o tolikoj srěći. O probudi me, ali neprobudi me okrutno, nego nježno me dovedi k istini natrag!

GROFICA.

To nije san, ti si budna. Dà, ti si srětna, i nijedna još na toliko srěće zaslužila nije. Ja te samu ostavljam! Moli se Bogu, i utěšit će se ova duše bura, i mir božji ući će u tvoja pèrsa i razrěšit će sèrca divje strasti u tiha skladnoglasja. S Bogom ostaj moja kćerko!

(*zagèrli ju.*)

HEDVIGA.

Ljubezna majko!

(*Grofica otide.*)

DRUGI PRIZOR.

HEDVIGA (*sama.*)

(*Klekne s veselimi pogledi, da Bogu zahvali, zatim ustane polagano, ruke na pèrsa pritisne, kao na znamenje, da joj rěč fali, za izraziti svoje čuvstvo. Poslě jedne pauze pade joj pogled na Arpu, k njoj dotèrči, počne naglò u žice udarati i pěvati.*)

Rěčih tražim ja zaludu
U oluji sèrca mog;
Sve blaženstvo tog života
Nema rečih nego spěv.

Tek u glasih kazat mogu
    Sama pěsmi zaufat;
Što usnice tebi taje,
    Moja suza kaže ti.

Pak od rajske sladke boli
    Ćutim, da sam ganuta,
On razumět tek me može,
    Koj m' u sèrcu nosi čest.

TRETJI PRIZOR.

Hedviga. Rudolf. (dok ona pěvaše stupi u nutra i pokaza dioničtvo na pěsmi.)

RUDOLF.

Ja ništa nenosim od tvoje srěće u pèrsih, pak ipak te razumiem.

HEDVIGA.

Vi ovdi Rudolfo?

RUDOLF.

Plašiš li se pred neugodnim gostom?

HEDVIGA.

Zašto u mene upirate tako užasno oči?

RUDOLF.

Koga je išla ta pěsma? Laži samo, da je mene išla. Rado bi dao spasenje moje duše zato, da bi me nato nagovoriti mogla!

HEDVIGA.

Rudolfe!

RUDOLF.

Da je mene išla! Tako mi paklenog prokletstva! Da stogubi pakao nada mnom leži, za tu cěnu bi ga odbacio, ja bi još jedanput u prahu puzio, još jedanput jecao da mi Bog oprosti.

HEDVIGA.

Šta vam je, jeste li izvan sebe?

RUDOLF.

Da bi bio, bolje bi za me bilo.

HEDVIGA.

Bože, što ste nakanili? Vi niste kod sebe, vas podžiže vrućica, i sasvim mahnito kretaju se vaše oči.

RUDOLF.

Ti si u me žižak bacila; grabi te li slutnja o pogibeli? Još jedan trenutak i iskra će zaplamtiti i barutnica poletit će u zrak.

HEDVIGA.

Za ime božje, Rudolfe!

(devet urah tuče.)

RUDOLF.

Čuj, eto bije, to je ura!

HEDVIGA.

Kakva ura?

RUDOLF.

Dèrhćeš li? K zaručnoj noći bije, odmah ćeju ovdi gosti biti, ni plesa s baklami pofaliti neće.

HEDVIGA.

Čemu to běsniče!

RUDOLF.

Gle, kako dèrhćeš, a neimaš još nikakve slutnje o istini; jer do te paklene ozbiljnosti neusudjuje se nikakov čověči san. U malo trenutakah upalit će se grad, što u tih starih zidinah živi, to će posèrnuti na razbojničke nože; ja sam njihov poglavica, ti si zaručnica, a Felzek gorit će k svatbenom klicanju.

HEDVIGA.

Pravedni Bože! Ne, ne, nije moguće, takva djavolska běsnotja nebuči u nijednoj duši, koja čověči obraz nosi.

RUDOLF.

Bojiš li se već pred misli oriaškom lupinom, šta ti ostaje, kada ona u život stupi? A dvojiš li da će istinom postati? Ti me zlò poznaš, ako ti se sniva, da ja samo polak vraga biti mogu.

HEDVIGA.

Nesrětniče! Ako te čověčje ćuvstvo giba, ako te pakla otrov još ugušio nije, nebacaj se dragovoljnò u njegove plaméne, pozovi tvoje čověčanstvo, pozovi tvoje angjele u razderanu dušu natrag, još je vrěme, još si slobodan od nakaznog ubojstva, još je tvoja ruka od tudje kèrvi čista, grad još stoji, još se giba —

RUDOLF.

Siromašna budalo! Ti plačeš pred izučenim ubojicom, to nije najgore, što već izvedoh.

HEDVIGA.

Bože, Bože! smiluj se meni!

RUDOLF.

Jauči, cvili, kèrši ruke, čupaj kosu, mene studena ostavlja tvoj jauk, kao i tvoja stiska.

HEDVIGA.

I da su sva ubojstva na toj zemlji tvoja, i da si ti meštar svake najveće kèrvokrivnje, još pokajanje prekasno nije, ti još nosiš iskru dobra u duši! Nijedan čověk nemože na toliko vrag biti, da světlosti poslědnju zraku u sebi ugasi. Još nije prekasno nebo ti se može, no pakao nikada smiliti.

RUDOLF.

Zaludu! U moju noć milost neprobija! Jedanput se vratih, nu nikad više. Iz moga ubojičkog života pomolih glavu, ti se svetì na mom nebu kao jasna zvězda, tvoja lažljiva luč povuče me k sebi, pružih moju kèrvavu mišicu k tvom blědom čarobnom kipu, i svaka zraka prilěpi se mojoj duši. Ćutih se povučena i ganuta i htěh zorom u zavičaj tvoje luči uteći. Kad eto *ti* niti mog ufanja razkida, lukavo u oblake

odlěti, da iz nebeske visine, do koje sam se jedva popeo, tim dublje u pakleni jaz stèrmoglavim i zdvojenja kèrvavi valovi nad mojom glavom sklope se. Što sam vrag, pred kim ti dèrhćeš: to je tvoje dělo! Od jedne tvoje rěči zavisilo je, da me nebo natrag prime — ti si zamučala — i pakao pobědu obdèrži!

HEDVIGA

(*na kolěnih.*)

Sada ležim pred tvojima nogama Rudolfe! Ako te je posědovanje moje osobe, ako te je moja ljubav jednom iz ponora izvukla, zašto bi sada prekasno bilo, zašto hoćeš, da tvoje nebesko naslědstvo noći prodaš i s one strane tvoje duše neumèrlu luč u mukah punoj tmini ugušiš? Ja hoću tvoja biti, Rudolfe, ja hoću tvoja žena biti, izkrenostju molitve pozvat ću ti natrag dobrog angjela u dušu, božja milost vidit će tvoje pokajanje i moje suze, pak će oprostiti; i život neka cvate pomiren u vedroj světlosti oko tebe. Još nezna nijedno sèrce za tvoju krivnju, ja ju mogu u mojih pèrsih zakopati, da se nikada neprobudi. Upotrěbi poslědnji put tvoju moć, daj neka se razbojnici iz naših dolih děle, i čitavo moje nebo odbacit ću i prokletstvo pakla s tobom nositi hoću, dok nas duboka pokora s nebom nepomiri!

RUDOLF.

Lukavi stvore nenagovori zločinstvo, da se krěposti nevěrno krene. Ti zalěčene rane opet otvaraš! Evo, ubojice, sad s užasom pred nebom stojiš, koje se tvojoj duši za uvěk zatvori! —

HEDVIGA.

Još se otvoriti može — skrušeni grěšnik, koi svoje krivnje čitav pakao ćuti, isto tako dobrò je primljen, kao on, koi nikada pao nije.

RUDOLF.

Priseži mi to i ja hoću — (*čuje se zviždati.*) Ha, evo ih i užasnò zviždi taj glas u mojoj duši.

HEDVIGA.

Tko je nesrětniče?!

RUDOLF.

Pakao! on me spominje na strašnu zakletvu, koju sam mu na prokletstvu prisegó.

HEDVIGA

(obuzime ga.)

O dakle dèrži se za mene i moju věru pak pèrkosi razbojnikom.

RUDOLF

(odrine ju od sebe.)

Ne, paklu neuštim to predstvo nada mnom, da nevěran njemu moju zakletvu satrem; on ima moju rěč i njemu prinadležim!

HEDVIGA.

Pravedni bože — smiluj se mojoj materi!

ČETVÈRTI PRIZOR.

Predjašnji. Bernard.

BERNARD.

Za ime božje lugaru, izbavite nas, izbavite, pustajie ovamo navaljuju, oni su kroz vrata od vèrtlja ušli, pokažite vašu hrabrost, stupite medju njih, ja ću se medju tim na toranj popeti i zvoniti, da nam svět u pomoć dodje!

(hoće da otèrči.)

RUDOLF.

Taj posao prištedit ću ti!

(djipi za njim i turi mu nož u gèrkljan.)

BERNARD.

Ha — ubojice! —

(pade.)

HEDVIGA.

Pravedni bože!

(pade na stolac, glavu u ruke krijući.)

BERNARD.

O moja slutnjo!

(*umré.*)

RUDOLF.

Sad mi je lahko — sad sam, koi sam bio prie. Kèrv sam viditi morao! S ovim naglim udàrcem, vraća se prirodjeni duh. Opet mi pakao u grudih plamti! (*buka izvana.*) Razbojnička zaručnice uresi se — gosti dolaze — njihova se buka već po gradu ori. Evo ih!

PETI PRIZOR.

(*Predjašnji, Zanaretto, Lorenco, Puštajie s bakljami. Bernarda napolje odnose.*)

RUDOLF.

Dobro došli u grad razbojnici.

LORENCO.

Jesi l' već marljiv bio; koga to napolje vuku?

RUDOLF.

Bernarda; ja sam ga umirio.

ZANARETTO.

Uměš li to još momče?

RUDOLF.

Takva šta ne zaboravlja se tako bèrzo, kad se je za nauk s dušom platilo.

LORENCO.

Ima l' još posla, Rudolfe?

RUDOLF.

Izvan jedne žene neima nikoga ovdi za smaknuti.

LORENCO.

Bèrzo dakle na posó. Je l' ta možebiti razbojniče?

RUDOLF.

Želiš li nož u razbojničko svoje sèrce? Lopove, to je moja zaručnica!

HEDVIGA.

Věčni Bože!

LORENCO.

Ta neupali se odmah i ne běsni kao medvěd; stoji li to děvojki na čelu napisano? Do duše, to bî prekrasno bilo, mene zbog jedne cure probosti; jesi l' poběsnio?

RUDOLF.

To i jesam; čuvaj se, da me na to ne spomeneš.

ŠESTI PRIZOR.

Predjašnji. Grofica (kroz srědnja vrata.)

GROFICA.

Što se dogadja? Čemu ta buka?

HEDVIGA.

Bože, moja mati.

(otèrči u naručaje grofice.)

GROFICA.

Tko su ti ljudi Rudolfe?

RUDOLF.

Dobri prijatelji, ja sam ih na svatbu pozvao.

HEDVIGA.

To su razbojnici a Rudolf im je poglavica.

GROFICA.

Bože sačuvaj, da je to istina.

RUDOLF.

Dà, briga mene za njeg!

LORENCO.

Je l' ta?

(*izvuče nož i stupi za groficom.*)

RUDOLF.

Dà, momče. Veselo lěpa zaručnice! Ti polaziš s nami, ti ćeš biti razbojnička kraljica!

HEDVIGA.

Na tom sèrcu město mi je, i nijedna moć pakla od matere otèrći me neće.

RUDOLF.

Ti nećeš, da samnom podješ?

HEDVIGA.

Sačuvaj me bože od drugarstva s razbojnici!

RUDOLF.

Dobrò! Dakle ostani ovdi. Lorenco, bèrzo na posó! Da nas stara neizda!

LORENCO

(*zamahne nož nad groficom.*)

GROFICA.

Smiluj mi se bože!

HEDVIGA.

(*pograbi ga za desnicu.*)

Vraže, budi milosèrdan, i uzmi moj za njezin život.

GROFICA.

O moja kćerko!

RUDOLF.

Ako ti je toliko do nje, to ti ju lahko izbaviti možeš —

HEDVIGA.

Kako?

RUDOLF.

Ako me dragovoljno slěditi i moja zaručnica biti hoćeš, onda neka joj život poklonjen bude.

HEDVIGA.

Bože — tvoja zaručnica? —

GROFICA.

Bèrzo nožem u moja pèrsa, za takvu cěnu neću život moj da kúpim.

RUDOLF.

Ti još oklevaš? Udri Lorenco!

HEDVIGA.

(*gèrleći mater i zadèržavajući mač Lorencov.*)

Stani! za ime božje stani! Dà, ti moraš živiti! Majko ti moraš! Razbojniče, ja sam tvoja žena.

(*pruži Rudolfu ruku.*)

GROFICA.

Ne, Hedvigo, pod nipošto! —

HEDVIGA.

Ne mekšaj me! Ne otimaj mi móje poslědnje podpore, da si u tom vražjem družtvu moje nebesko naslědstvo sačuvati mogu!

RUDOLF.

Nebo, sad te pitam, da ti věran ostanem? Gle, što si mi ti okrutno odricalo, to mi pakao za kratkom poslugom dozvoljuje.

LORENCO.

Bèrzo dakle, razbojnici, razlupajte ključanice!

RUDOLF.

Svaki trud je izviše; jer ja imam ključe. — Slědite me, ja ću vas k blagajnici odvesti. Hajde lěpa zaručnice, da mi put pokažeš. Na, uzmi baklju! No, što se domišljavaš?

GROFICA.

O moja Hedvigo!

(*gèrleći ju.*)

RUDOLF.

Hoće l' skoro biti?

GROFICA.

Moja Hedvigo!

HEDVIGA

(pograbi baklju i vidi se, kao da joj je něšta na um palo.)
Majko! — S Bogom ostaj! — Živi město tvoje kćeri.

GROFICA.

Što ti je?

HEDVIGA.

Vidiš li tamo gavrane, kako se zakvačuju za prozor, oči im gore, pakao mi se směje! Razbojnici, slědite! Neka mu njegova žèrtva bude!

(Naglo otide, za njom razbojnici. — Grofica u lěvu sobu.)

SEDMI PRIZOR.

(Gradsko dvorište. U dnu teatra s lěva: vrata, s desna: štagajl. S lěva: gvozdena tvèrdo zatvorena vrata, koja u něki svod vode. S desna: grad s jednim doksatom.)

Hedviga (iztèrči s bakljom iz grada, Rudolf i razbojnici za njom.)

RUDOLF.

Mi smo na městu. (*Hedvigi.*) Světi!

ZANARETTO.

Je l' to pravi ključ?

RUDOLF.

Jest. Samo bèrzo u nutra, pak razlupajte škrinje!

(Zanaretto otvori vrata i udje s razbojnici, koji takodjer baklje nose. Hedviga ostaje pred vrati kao u molitvi zadubljena s očima prama nebu.)

RUDOLF.

Udji i ti Lorenco, da nam u divjoj revnosti plěn neskrate. Ja idem k vratam od vèrtlja, ona su još

otvorena, mi moramo sěgurno postupati i zatvoriti se! — Hitro, grad mora sasvim oplěnjen i sažgan biti, dok se grof vrati.

LORENCO.

Osloni se samo na mene. Ti me poznaš Rudolfe.
(*Rudolf otide.*)

LORENCO

(*vičući u svod.*)

Jesu l' svi u nutri?

ZANARETTO

(*iz svoda.*)

Svi!

LORENCO.

No, tako ću se i ja pozvati na goštenje k grofu. (*Hedvigi.*) Ti ostaješ mirno ovdi s bakljom, dok mi sve blago neizvučemo.

(*Udje u svod.*)

OSMI PRIZOR.

HEDVIGA (*sama.*)

(*Ona se s užasom ogleda, baci jedan pogled k nebu, digne velikim napinjanjem železna vrata, zaklopi ih, ključenicu zatvori, pograbi baklju i baci ju u štagalj, za tim stèrči sasvim naprěd, klekne, podigne ruke i zavapi.*)

Bože, Bože! Ja ti zahvaljujem, mi smo izbavljeni! (*Pauza.*) Oganj prima! Već plamti kroz krov. U bližnjem selu vidit ćeju znamenje i dojti ćeju u pomoć! — (*razbojnici buče na železnih vratih.*) Bože, tako dugo samo daj, da ove ključenice suproti stoje, daj da im silu gvoždje utašti!

DEVETI PRIZOR.

Predjašnji. Rudolf.

RUDOLF.

To prerano gori, to susěde pozorne čini. Ugasite, ugasite! Izgubljeni smo, ako dodju. Što vidim?

Da věrujem mojim očima? Vrata su zaklopljena i zaključana a tamo krov u plamenu? (*spazeć Hedvigu.*) Ha, jasno je! izdani smo! Žarka te strěla!

HEDVIGA.

Što čujem? Rudolf. Bože, izgubljena sam!

RUDOLF.

Jesi l' mislila, da sam i ja u mrěži? To ćeš mi ti strašno platiti! Ovamo ključe!

HEDVIGA.

Zaludu, samo životom ću ih izpustiti!

RUDOLF.

Slabomoćni stvoru! Ključe!

HEDVIGA.

Milostivi Bože! (*bore se skupa.*) Smiluj mi se!

RUDOLF.

Daj mi ključe curo!

(*iztàrgne joj ključe.*)

HEDVIGA.

Majko! majko!

DESETI PRIZOR.

Predjašnji. Grofica (na prozoru.)

GROFICA.

Hedvigo, moja Hedvigo!

RUDOLF.

Ti si tvoju kao i njezinu kocku bacila. Ja sam rěšen moje rěči, u one plamene ću ti majku bacit dati, a ti žèrtva bezuzdane razkoši cěloj četi, izčeznut ćeš najstrašnijom mučeničkom smèrtju.

(*baci pušku od sebe i k vratam otèrči, da ih otvori.*)

HEDVIGA

(*baci se pred vrata.*)

Put ide samo prèko moga mèrtvog těla!

GROFICA.

Pravedni Bože!

RUDOLF

(odrine ju na stran.)

Na stran razbojnička čupo! *(Čuje se iz bližnjih selah na juriš zvoniti.)* Čuješ li zvon od ognja iz selah? Ti si nam plěn oskudila, ali preprěčiti nam nećeš, da se kèrvavo osvetimo. Jedan pritisak i oslobodjeni su razbojnici. *(rine ključ u ključenicu.)* A što vas onda čeka, to znate.

GROFICA.

O nebesa, smilujte se nam!

HEDVIGA.

Neka mi se dakle Bog smiluje!

(pograbi pušku i obali Rudolfa, koi se je baš k ključenici prignuo, s kundakom na tle.)

RUDOLF.

Djavole! *(pade.)*

GROFICA.

Hedvigo, Hedvigo, što je to bilo?

(pobègne od prozora.)

HEDVIGA.

Ubojstvo!

(do konca čina ostaje bez svakog gibanja upèrtima očima u Rudolfa, nasloneći se na pušku. Štagao poruši se štropotom. Hedviga se negiba. Dugačka pauza, koju zvona samo od bližnjih selah prekidaju.)

JEDANAESTI PRIZOR.

Grof. Julius. Sluge i seljani (pred vrati s bakljami.) Hedviga, zatim Grofica.

GROF.

Vrata su zatvorena. Bože, Bože! Što da se je dogodilo! Hitro děco, razlupajte vrata!

(počmu vrata tèrti.)

JULIUS.

To nam je nebo světovalo, da smo se tako rano kući krenuli.

GROF.

Padaju!

(vrata padaju razlupana na tle, grofova družba u grad ulazi.)

JULIUS.

Hvala Bogu!

GROF.

Pomoć baš u pravo vrěme.

JULIUS.

Hedvigo, Hedvigo, gdi si?

GROFICA

(*iz kuće iztèrči.*)

Felzeku! Hvala višnjemu, ja te opet vidim.

GROF.

Kako, ti si bila u pogibeli?

GROFICA.

Mèrtva bi sad pred tvojima nogama ležala, da me Hedvige nagó čin neizbavi.

GROF.

Gdi je taj angjeo?

GROFICA.

Tamo!

JULIUS.

O nebesa, što vidim? Mèrtav leži Rudolf prěd njom.

GROF.

Hedvigo! Što ti je? Bože!

(*Julius i grof zagèrle ju, vidi se, kao da se probudjuje, pogleda ih, zatim pade joj pogled na Rudolfa i ona se kričem obali na tle.*)

JULIUS.

Ona spada — umira — pomozte!

(*klečeći zadèržuje čeznuću Hedvigu.*)

GROFICA

(*prigne se nad njom.*)

Dopusti njezinoj duši taj kratak drěmež, ona će ti se skoro u frižak život opet vratiti, onda neka se probudi na tvom sèrcu, i višnjega i ljubavi blagoslov neka onda ruke vam složi!

(*Grupa.*)

(Zastor padne.)

ENGLEZKE ROBE,

VESELA IGRA U DVA ČINA.

POLAG

KOCEBUA.

OSOBE.

PETAR STELARIUS, botanik i zvězdoznanac.

ŽANETA, njegova sinovka.

KAŠPAR, njegov vèrtlar.

BOGOLJUB OSTRIGIĆ, kapitalista.

FLORVAL, kapetan francezkih strělacah na straženje morske obale odlučenih.

MURQUI, njegov sluga.

(Čin biva u botaničkoj bašti gospodina Stelariusa, koja se na morskom brěgu nalasi. U dubljini posorišta nalasi se bunar. Polag bunara jedna jama. Na lěvo něšto bolje naprěd sědi jedan derveni pustinjak, knjigu čitajući, na desno su dva velika perspektiva naměštena.)

PÈRVI ČIN.

PÈRVI PRIZOR.

Florval i Murqui (uvuku se).

FLORVAL.

Uvukli smo se.

MURQUI.

Žalibože! Samo da smo se već opet i izvukli. To je zíd u pèrkos kinezkomu. Ja nedokučujem, kako sam prěko njega moj debeli tèrbuh preněo.

FLORVAL.

Moje sèrce je već odavna taj zid preletilo.

MURQUI.

Da vaše sèrce letiti i pèršiti umě, to mi je žalibog poznato. Do duše, ništa trudnijega na tom světu nema, nego sluga kod takovog sèrca biti.

FLORVAL.

Gospodin profesor imao je uljudnost zabraniti mi svoju kuću; moram se dakle s baštom zadovoljiti. Stèrpite se prestovani moj gospodine Stelariuse; ja ću vam pokazati, da je za visokimi zidi zaludu zatvarati děvojakah.

MURQUI.

Děvojke i korov rastu iza svake pukovine. Ali nezaměrite mi gospodine kapitane, što nam hasni, da smo se ovamo u baštu uvukli.

FLORVAL.

Žaneta se svaki dan ovuda šeta.

MURQUI.

I njezin visokoučeni gospodin ujak takodjer.

FLORVAL.

Samo pod večer, kada u zvězde viri.

MURQUI.

S dopuštenjem on i botanizira.

FLORVAL.

I ja botaniziram, ali ja samo ružah tražim.

MURQUI.

Ako vas zateče kada ih kidate? U čitavoj bašti neima nijednog poštenog dèrveta, za koje bi se čověk sakriti mogó. Ništa nego sadovah několiko palacah visokih; bělih štapovah, i cèrvenih na njih napisatih brojevah.

FLORVAL.

To se zove botanička bašta —

MURQUI.

Tako jest; ali botaničke bašče nisu bašče za ljude, koji su zaljubljeni. Čini mi se, da bi mravac jedva svoje jaje ovdi sakriti mogó.

FLORVAL.

Evo jednog bunara. U slučaju nužde bi se čověk u njega sakriti mogó, jer vidi mi se, kao da mnogo vode neima.

MURQUI.

Ljubav se vode neplaši, prem da je i ona više putah běsna.

FLORVAL.

Ta ondi sědi i jedan pustinjak.

MURQUI.

O da, ali primětite samo tu zlobu, u hiljadu baščah nalaze se pustinjaci, kod ljudih, koji ni četvèrt sata sami biti nemogu; ali oni daju svojim pustinjakom lěpih kućah iz dèrvetja s mahom napunjene kore praviti, i ono malo dnevne světlosti, kojom ih obdaruju, mora, kroz malene staklene prozore kradom ulaziti; tamo se može čověk barem bez straha s děvojkom sastati, ili sakriti se, ako ga tko zateče. Ovaj na suprot, ovaj prokleti pustinjak sědi ovdi bez svake naj-

manje kolibice pod vedrim nebom, kao da hoće vrabce da straši. Jedva da bi se gušter pod njegovu mantiu sakriti mogó.

FLORVAL.

Makar; kocka je bačena. Ja moram Žanetu viditi, s njom govoriti, ogèrliti ju i ukrasti, ma stalo me što mu drago.

MURQUI.

Na vaše troškove nebranim! Samo ako siromah Murqui nebude za tu šalu platiti morao. Onomadne, kada sam pred kapiom gospodični Žaneti vaše pismo predao, i isti djavó gospodina Stelariusa tamo doněo, učinilo mi se je sa svim veće, kao da je poželio sve svoje peršpektive na mojoj glavi razlupati.

FLORVAL.

Glavu i ledja za progonjenu ljubav žèrtvovati, to je lěpo i plemenito.

MURQUI.

Sluga ponizan! Što ima čověk od toga? Gledati kad se ljubovnici ljube, ili na straži stajati, jedno je tako dosadno kao i drugo. Da ima barem lěpih službkinjah u kući! Ali kuharica ima hektiku.

FLORVAL.

Komu je hektika u naše vrěme još na putu? Nju imadu sve děvojke, od kada otvorene pèrsi nose.

MURQUI.

Ili da bi gospodična, s dopuštenjem govoreć, barem vrědna bila, da se čověk za nju toliko kini. Ali, nemojte mi zaměriti, ona je lěpa guska, i ništa više.

FLORVAL.

Lopove! Njezina nježnost.

MURQUI.

Veoma je ludosti nalik.

FLORVAL.

Njezina nevinost.

MURQUI.

Ništa nego prostota.

FLORVAL.

Njezini govoreći pogledi.

MURQUI.

Kažu k svemu, *da.*

FLORVAL.

Nepomaže li mi ona svoga ujaka prevariti, kao najlukavija Parižanka.

MURQUI.

To ništa nedokazuje. U takovih slučajih je i najbudalastia visokoumna.

FLORVAL.

Kad dodje u moju školu, razviti će se njezin duh.

MURQUI.

Istina je, svaka mati bi morala svoju kćer k vama za novce u školu šiljati.

FLORVAL.

Ja učim za badava.

MURQUI.

Koliko velikodušje!

FLORVAL.

Da bi samo prokletomu mladoženji vrat skèrhati mogó.

MURQUI.

Vraga se on za *vrat* brini, samo mu nedirajte u *želudac.*

FLORVAL.

Tiho, ja vidim Žanetu.

MURQUI.

Ah da! Tiho! Tiho, inače će nas vrag odněti.

DRUGI PRIZOR.

Žaneta. Predjašnji.

ŽANETA.

Mili Bože, jeste li vi to?

FLORVAL.

Ja sam se, ljubezna Žaneto, vas radi usudio prěko ovog zida skočiti.

ŽANETA.

Nuto, nuto! To vi zdravo znate skakati. (*duboko se nakloni.*) Ja sam vam zato jako obvezana. Jesi li i ti priatelju Murqui skakao?

MURQUI.

Da kako gospodično.

ŽANETA.

Takodjer mene radi.

MURQUI.

Ako bi se to usuditi směo.

ŽANETA.

Aj zašto ne, to je mnogo poštenja za me. (*opet se nakloni.*) Da nije tko noge slomio?

FLORVAL.

Ljubav mi je bila angjeo čuvar.

ŽANETA.

Šteta, ja bi vas tako lěpo žalila bila.

FLORVAL.

Ja želim, da bi me ljubili, a ne žalili.

ŽANETA.

Nisam li vam već kazala, da vas ljubim?

FLORVAL.

Ali ja želim to svaki dan, i svaki sat iz vaših lěpih ustiuh čuti.

ŽANETA.

Dragom voljom, kada se za vas udam.

MURQUI

(*na strani.*)

Onda će si slabo zato glavu tèrti.

FLORVAL.

Kako stoje naši poslovi?

ŽANETA.

Jako dobro. Ujak hoće da me prokune, ako na vas samo pomislim.

FLORVAL.

To nije baš razveseljivo.

ŽANETA.

Ja sam sa svim vesela; jer ja mislim, ako nas gospodin župnik blagoslovi, onda gospodin ujak slobodno neka kune. Gospodin župnik mora to bolje razuměti.

MURQUI.

To se zna.

FLORVAL.

A vaš prokleti mladoženja, što on kaže?

ŽANETA.

Sve što se samo lěpa i dobra pomisliti može; on će me zatvoriti; kada njegovom ženom postanem.

FLORVAL.

Lěp izgled!

ŽANETA.

Ne, on je rekó, da neću nikakvog izgleda imati; on me hoće u stražnju sobu da zatvori, ali poslovica veli — hi hi hi — tati se nevěšaju prije, nego ih uhvate.

FLORVAL.

O tatice sèrdacah!

ŽANETA.

On već i o věnčanju govori, ali k tomu se ja samo smijem. Šta ću učiniti, ako moju věnčanu haljinu neobučem?

MURQUI.

Pravo! Bez věnčane haljine, nije se moguće věnčati.

FLORVAL.

Ja mislim, mila moja Žaneto, mi to nećemo niti pričekati, ja ću vas ukrasti.

ŽANETA.

Zaisto?

FLORVAL.

Još večeras.

ŽANETA.

A tako bèrzo to nemože biti, ta prije trěba, da nas tri puta u cèrkvi oglase.

MURQUI.

To se može poslě toga učiniti.

ŽANETA.

Ali moj svatbeni ures jošte nije gotov.

FLORVAL.

Vi ste i bez svakog uresa lěpa.

ŽANETA

(*nakloni se.*)

O vi ste odviše uljudan. Ali što ćete sa mnom raditi, kada me ukradete?

MURQUI

(*za se.*)

Čudno pitanje. Ha! ha! ha!

FLORVAL.

Ja ću vas u moju domovinu odvesti, gdi se žene na rukuh nose.

ŽANETA

(*začudjena.*)

Na rukuh, aj.

FLORVAL.

Gdi su se lěpa lica još u někadašnja vrěmena krunami igrala, i gdi su lěpe ruke korman deržave vodile.

ŽANETA.

Ja neznam kormaniti.

FLORVAL.

Milo dětešce — firnis koi vam još fali.

ŽANETA.

Meni fali firnis? E zašto ne, nego još što!

FLORVAL.

Negubimo vrěmena. Mi se još imamo mnogo razgovarati.

ŽANETA.

Šta moj ujak čuti nesmě.

FLORVAL.

Podniпošto.

ŽANETA.

Ali evo, uprav dolazi.

MURQUI.

K vragu!

FLORVAL.

To je vražji posao, ako nas je opazio.

ŽANETA.

To on sĕgurno nije, jer on samo gleda na one čudne sadove, koje je nèki gospodin Liné načinio.

FLORVAL.

Imate li vi ključ od bašče?

ŽANETA.

Neimam, ujak ga uvěk sobom nosi.

FLORVAL.

Kamo da se sakrijemo?

ŽANETA.

Kamo vam je drago.

MURQUI.

Vi nam vašimi savěti mnogo pomažete.

FLORVAL.

Je l' bunar dubok?

ŽANETA.

Jako dubok.

FLORVAL.

Ima l' mnogo vode u njem?

ŽANETA.

Jedva toliko, što je za pokropljenje cvětja potrěbno.

FLORVAL.

Bi li uže puklo, ako u védro sědem.

ŽANETA.

Vi hoćete u vedro sèsti, ha, ha, ha!

FLORVAL.

Ja ću probati. Ali kad ujak ode, izvucite me opet na polje.

ŽANETA.

Ako me lěpo zamolite, drugačje ću vas nutri ostaviti.

FLORVAL.

Bèrzo, bèrzo! On je već sa svim blizu.

(on sěde u vedro, Žaneta i Murqui spuste ga doli.)

ŽANETA.

To je prekrasna šala.

MURQUI.

To baš nemogu kazati. Ali gdě da ja ostanem?

ŽANETA.

Gdi god ti je drago.

MURQUI.

Hvala za milostivo dopuštenje. Kad smo iz francezke došli, bio sam tako mèršav, da bi bio u jedan od onih peršpektivah lahko ulězti mogó; ali u ovoj zemlji smo se malko ogojili; sada mi je moj tèrbuh uvěk na putu. Čujte gospodično: valj da me neće vaš ujak izlupati?

ŽANETA.

Bez sumnje.

MURQUI.

K vragu, kamo dakle da se metnem?

ŽANETA.

Skoči u tu jamu.

MURQUI.

Šta je u toj jami?

ŽANETA.

Korov se u nutra baca.

MURQUI.

Dakle s dopuštenjem govoreć, tö je smetje?

ŽANETA.

Nije, to je samo korov.

MURQUI.

Dakle u ime božje!

(skoči u jamu.)

ŽANETA.

Ha, ha, ha! — Obodviuh nesta.

TRETJI PRIZOR.

Štelarius i Žaneta.

ŠTELARIUS.

Što radiš ti ovdi?

ŽANETA.

Botaniziram.

ŠTELARIUS.

Jesi li što našla.

ŽANETA.

Dva sa svim osobita sada.

ŠTELARIUS.

Gdi su?

ŽANETA.

Ja sam ih opet bacila.

ŠTELARIUS.

Kamo?

ŽANETA.

Jedan u bunar, a drugi u jamu.

ŠTELARIUS.

Zašto?

ŽANETA.

E, jerbo ih nisam htěla pokazati.

ŠTELARIUS.

Zašto ih nisi htěla pokazati?

ŽANETA.

Bojala sam se, da mi ih vi nebi uzeli.

ŠTELARIUS.

Budalo! Kako su izgledali?

ŽANETA.

Jako šareno, jako lěpo, modro, bělo, cèrveno.

ŠTELARIUS.

Valja da je bila: Viola tricolor.

ŽANETA.

Ne, bio je: Adonis sestivalis.

ŠTELARIUS.

To nije istina, on je sa svim cèrven. Prije bi mogó biti tropacolum majus. Dragoljub.

ŽANETA.

Ili baslamina impaciens — lěpi čověk.

ŠTELARIUS.

E zašto ni nego još što! Ta gdi su u njega tri boje? Valj da nije bila belosia cristala: Kokotova ruža ili capiscum annuum: cèrvena paprika! Makar! Ako ih opet nadješ, zadèrži ih, i ako odmah ja pri ruki nebudem, metni ih u njedro.

ŽANETA.

Dobro.

ŠTELARIUS.

Ti nećeš u tvom životu nikada Linéovih imenah pošteno naučiti, ako mi sve nepokažeš, što god nadješ

ŽANETA.

O kada je gospodin kapetan Florval jošte ovamo dolaziti směo, onda sam *mnogo* bez vas naučila.

ŠTELARIUS.

Věrujem. On je čudnu botaniku učio; bilo je već skradnje doba, da sam ga protěró.

ŽANETA.

On je razuměvó dèrveta saditi.

ŠTELARIUS.

Voće sa dèrvetah kidati, to je on razuměvó.

ŽANETA.

On je znao, oculirati, copulirati —

ŠTELARIUS.

Da, da, sěćam se, on te je htěo u tom podučiti. Hvali bogu da sam te još za vrěme iž njegovih pangjah oteo.

ŽANETA.

Ah ljubezni ujače, on ima tako lěpih pangjah.

ŠTELARIUS.

Dojduće nedělje izručit ću te mom priatelju, gospodinu Oštrigiću; on će te već u svemu podučiti, što god trěba da znadeš.

ŽANETA

(*prenaglo.*)

Dojduće nedělje ja ću sve već znati.

ŠTELARIUS.

Ti si prava guska, neznam, zašto s tobom vrěme gubim. He Kašpare! (*Vèrtlar se pojavi.*) Otidider u predkutje, tamo sam metnuo vrěću kreča, donesi ga ovamo. (*Vertlar ode.*) Ja ipak moram i to probati. Englezi običaju korov, smetje i greč redom jedno na drugo metati, i to zovu compost. Kažu, da to dobri gnjoj daje. Korov gnjili kroz kreč berže, to se čuti daje! (*Vèrtlar donese jednu vrěću.*) Dobro Kašpare, iztresi samo sve ovdi u jamu. (*Vèrtlar to učini.*)

MURQUI

(*odzdola.*)

Jao! Jao!

ŠTELARIUS.

Tko viče u jami?

ŽANETA

(*za se.*)

U zao čas!

KAŠPAR.

Něki lopov je u jami.

ŠTELARIUS.

Izvuci ga.

KAŠPAR

(*izvuče ga iz jame.*)

Izgleda kao mlinarski sluga.

ŠTELARIUS

(*uzme ga za uho i povuče ga naprěd.*)

Aj, ta to je musie Murqui.

MURQUI.

Na službu.

ŠTELARIUS.

Směm li pitati gospodine lopove, šta ovdi tražite?

MURQUI.

Ja sam s vašim milostvim dopuštenjem samo malko botanizirao.

ŠTELARIUS.

Tu dolě u jami, koja je puna korova?

MURQUI.

Ah, bože mili! Za ljude od moje vèrsti sve je dobro.

ŠTELARIUS.

Kako si u bašću ušó? Prěko zida? he?

MURQUI.

Iz same ljubavi prama naukom.

ŠTELARIUS.

Po svoj prilici, da listić koi od gospodina kapetana gospodični izručiš, he?

MURQUI.

Bože sačuvaj, gospodin kapetan je sada sa svim drugimi stvarmi zabavljen.

ŠTELARIUS.

Znadem, znadem. Gospodin kapetan i ja mi imamo od prilike jednaku službu. On ovdi na morskom brěgu stoji, da na englezke robe vrěba, a ja stojim ovdi na mojem zemljištu da zabranim prepovědanu tèrgovinu sa mojom sinovkom těrati.

MURQUI.

Ah visokoučeni gospodine profesore! Jedno je isto tako težko, kao i drugo.

ŠTELARIUS.

Svaki mora svoju dužnost izvèršiti, kako najbolje znade. Prije svega vrata ću ti pokazati.

MURQUI.

Imat ću čest slěditi.

ŠTELARIUS.

Naprěd, naprěd!

MURQUI.

Kada posve zapovědate. —

ŠTELARIUS.

I ako putem kakvu batinu nadjem. —

MURQUI.

U tom slučaju moliti ću, da se nepotrudite podnipošto.

(*oba odu.*)

ČETVÉRTI PRIZOR.

Žaneta i Florval (*u bunaru.*)

ŽANETA.

Ha! Ha! Ha! — Siromah Murqui će sav běo kući doći.

FLORVAL.

Žaneto, draga Žaneto!

ŽANETA.

Tiho! Tiho! Ujak nije daleko.

FLORVAL.

Izvucite me, ja nemogu dulje izdèržati.

ŽANETA.

Zašto ne?

FLORVAL.

Ovdi doli je prokleti zrak, ja ću se zadušiti.

ŽANETA.

Šteta da moje lepeže kod mene neimam.
(maše svojom maramom dolě u bunar.)

FLORVAL.

Molim vas u ime božje, to ništa nehasni. Ta izvucite me u ime vražje!

ŽANETA.

Bože sačuvaj! Ja nisam još u mom životu ništa u ime vražje učinila.

FLORVAL.

Dakle u ime božje!

ŽANETA.

Na vaš odgovor. *(počima točak od bunara okretati.)* Ala je to težko! To je strašno težko!

FLORVAL.

Ta to ide prokleto po lagano.

ŽANETA.

Mislite li da je to ražanj, na kojem se pečenje kreta?

PETI PRIZOR.

Štelarius i Predjašnji.

ŠTELARIUS.

Šta radiš ovdi?

ŽANETA.

Ja — ja — ja — ja sam htěla moje karamfile poškropiti. Ali ja ću ipak to radje pustiti; odviš mi je težko vedro povući gori.

ŠTELARIUS.

Čekaj, čekaj, ja ću ti pomoći.

ŽANETA.

O ja vas molim gospodine ujače, netrudite se.

ŠTELARIUS.

Aj — tomu nije ništa, već se hoće smèrći; — sad je najbolja doba za škropiti.

ŽANETA.

Ali može biti, da ta voda nije dobra za taj posao.

ŠTELARIUS.

Svakako bi bolje bilo, da bi imali vode iz potoka: ali budući da je nemamo, moramo se i tom zadovoljiti. Hajde, hajde — neimaš li tvoje testije kod sebe?

(*počima vući.*)

ŽANETA.

Ne, ne, ja neznam, gdi je testija.

(*prime ga za ruku.*)

ŠTELARIUS.

Šta me uztežeš, i onako tako težko vučem, kao da bi olovo iz kakovih rudah vukó. — Hvala bogu, jedan put!

(*Florval se s vedrom pokaže; Štelarius se okrene k vedru.*)

FLORVAL.

Najpokornii sluga.

ŠTELARIUS

(*poslě jedne pauze.*)

Koga vraga! Aždajo paklena!

FLORVAL

(*djipi iz vedra.*)

Pfui! Tko bi tako kleo! Čověk od vašeg stališa! To se samo za vojake pristoji.

ŠTELARIUS.

Gospodine, što radite u mom bunaru?

FLORVAL.

Nu — vi ćete mi ipak ovo malo vušćiti? Mislite li da sam vam bunar otrovó?

ŠTELARIUS.

Otrovati, da, vi trujete zrak i vodu. Ja ću moje kućno pravo upotrěbiti.

FLORVAL.

Bunar nije vaša kuća. Nitko mi nemože zabraniti, u bunar sići, ako bi se u njem baš i utopiti htio.

ŠTELARIUS.

O da, gospodine kapetane, za utopit se stoji vam na službu. Ali do vraga! Ja magarac. Ja sam vas sám još iz njeg izvukó.

FLORVAL.

Radi česa najpokornije zahvaljujem.

ŠTELARIUS.

Da sam samo znao — ali na kratkom; ja vas neću prije s města pustiti, dok mi nekažete, zašto ste u bunar sišli.

FLORVAL.

Aj vi ste veliki astronom, pak se nemožete toga dosětiti? Ja sam uvěk čuo; ako tko iz velike dubljine na nebo gleda, da može i pri bělom danu zvězde viditi. Budući pako da sam ja veliki ljubitelj astronomie, htěo sam dakle da probam.

ŠTELARIUS.

Tako, tako! A zvězda koju ste viditi želili, bila je po svoj prilici *Venus*.

FLORVAL.

Pogodili ste; da, da venus, nje sam osobito željan

ŠTELARIUS.

To vidim.

FLORVAL.

Ta još je sumnja, imali ona trabanta, ili ne?

ŠTELARIUS.

Ona ima trabanta, ja vas mogu uvěriti.

FLORVAL.

Zaisto? Nu to me osobito veseli. O ja vas molim gospodine profesore, primite me za vašeg učenika, vi ćete na meni veselje i čest doživiti.

ŠTELARIUS.

Sluga ponizan! Ja sam već mnogo veselja na vam doživio, a čest, koju ste se starali, da mi priskèrbite —

FLORVAL.

To još nije ništa, ja vas uvěrujem, da će još bolje doći. Vi ćete se diviti mojoj revnosti, mojoj marljivosti. Čitave ću noći u vašoj kući provesti.

ŠTELARIUS.

Ako u istinu želite.

FLORVAL.

U punoj istini.

ŠTELARIUS.

Tako imajte dobrotu još několiko danah počekati, dok věnčanje moje sinovke prodje, onda vam stojim na službu.

FLORVAL.

A, ja se sěćam — vi imate i jednu sinovku.

ŠTELARIUS.

Da kako, bog me je š njom kaštigovao.

FLORVAL.

Evo, ta ona ovdi stoji. Ja vas molim hiljadu putah za oproštenje, gospodično, što vas nisam opazio.

ŠTELARIUS.

Ništa zato. Tko zvězde smatra, zaboravlja na sve što je zemaljsko.

FLORVAL

(nježno Žaneti.)

Tako jest, i dèrži se nebeskih dražestih.

ŠTELARIUS.

Po svoj prilici prozebli ste malko ovdi doli. Ja vam světujem, da kući odete i času punča izpijete.

FLORVAL.

Punča! Aha! Tom rěčju ste se izdali, vi ste naslědnik englezki. Pazite na se gospodine, ja ću vas denuncirati. Da, da, ja sam to već odavna opazio. Vi pomažete našim nepriateljem; vi imate u vašoj bašći englezkih jagodah; vi englezkog ugljevja gorite u vaših pećih; vi risate englezkimi olovkami; vi i gnjojite s englezkim djubretom.

ŠTELARIUS.

Nisam li si i englezke měsečine možebiti naručio? Jerbo vas uvěrujem, měsec, koi će se skoro pokazati, da taj isti měsec i u englezkoj světi.

FLORVAL.

Da ja to za cělo znadem, ja bi ga odmah blokirao.

ŠTELARIUS.

Blokirajte slobodno sunce, měsec, i zvězde, samo vas molim, da moju kuću poštedite. Ja ću čest imati, da vam najbliži put iz nje pokažem.

FLORVAL.

Meni se vidi kao da me se lišiti želite.

ŠTELARIUS.

Vaši poslovi — vi morate morske žalove stražiti — englezki brodovi su se pokazali — ja se nebi mogó utěšiti, ako bi vi mojom krivnjom. —

FLORVAL.

Nestarajte se, moje straže su pazljive. Ja mogu jošte koi satić čest imati —

ŠTELARIUS.

Ali ja, ja gospodine kapitane, ja nisam više te česti dostojan.

FLORVAL.

To može lahko biti.

ŠTELARIUS.

Vi me smetate u mojih zabavah.

FLORVAL.

Nemojte se uztezati preda mnom ni najmanje. Ja ostajem medju tim ovdě kod gospodične.

ŠTELARIUS.

Gospodine, vi niste na nepriatelskoj zemlji, gdi je dopušteno polag volje bezobrazluk těrati, a ovdi u mojoj bašći neima nikakvih englezkih robah. Zato na kratkom: ja netražim znati, kako ste ovamo ušli, nu jedino to želim znati, kako ćete izići.

FLORVAL.

Vi mi dakle podnipošto trud poštediti nećete, da se opet ovamo vratim?

ŠTELARIUS.

Sutra ću ovaj zid za deset cipeljah podići.

FLORVAL.

Makar vi vaš zid do zvědah podigli, ljubav ima krilah. Budite uvěreni, gospodično, vi ćete me skoro opet viditi,

(*ode.*)

ŠTELARIUS.

To bi bilo vragu spodobno! — Žaneto, da mi se nemakneš s města.

(*ode za njim.*)

ŠESTI PRIZOR.

Žaneta (samu.)

To je bio neugodan dogadjaj. Ja bi volila, da sam glavobolju dobila, i da sam u ložnicu otišla; ali gospodin ujak mi je jedan put za uvěk zabranio glavobolju imati. Da ovdě ostanem? Po svoj prilici, dèržati će mi još prediku. Mili bože, to je sve dobro, samo da nebi ja tako slabu pamet imala; ja sve odmah opet zaboravljam.

SEDMI PRIZOR.

Štelarius i Žaneta.

ŠTELARIUS.

No — hoćeš li sada tvoje karamfile poškropiti?

ŽANETA.

Ako zapovědate, dragi ujače.

ŠTELARIUS.

Otrovna gujo! Ti nisi znala, da se je jedan u smetje, da botanizira, a drugi u bunar, da u zvězde viri, sakrio — je li?

ŽANETA.

Do duše, to nisam znala; oni su mi samo kazali, da se hoćeju sakriti.

ŠTELARIUS.

Oni su ti to *kazali?* Dakle ti si š njimi govorila?

ŽANETA.

Sačuvaj bože, ja sam samo *pustila* da sa mnom govore.

ŠTELARIUS.

I ti si njim odgovarala?

ŽANETA.

Ta to se pristoji.

ŠTELARIUS.

Da! Da! O čemu je bio govor?

ZANETA.

To nemogu kazati.

ŠTELARIUS.

Zašto ne?

ŽANETA.

Gospodin kapetan je kazao, da vi to nesměte znati.

ŠTELARIUS.

Ali ja hoću, da znam, ili ću ti vrat skèrhati.

ŽANETA.

Za ime božje, samo to ne, ja volim sve kazati.

ŠTELARIUS.

Nu — na polje dakle.

ŽANETA.

Gospodin kapetan hoće da me ukrade.

ŠTELARIUS.

Tako?

ŽANETA.

Čim prije, tim bolje.

ŠTELARIUS.

Věrujem. A ti?

ŽANETA.

Ja sam mu rekla, da moramo prije tri puta u cèrkvi oglašeni da budemo, ali on mi je rekao, da to nije potrěbno.

ŠTELARIUS.

Šta si ti na to rekla?

ŽANETA.

Ja sam rekla, da još moj svatbeni ures nije gotov; ali on je rekó, da sam i bez njega dosta lěpa.

ŠTELARIUS.

A šta si na to rekla?

ŽANETA.

Uprav kada sam još mnogo mnogo reći htěla, na to smo vas opazili.

ŠTELARIUS.

Je li, to je vam bilo neugodno.

ŽANETA.

Nu, baš ugodno nije nam bilo.

ŠTELARIUS.

Bezobrazno derišće! Ako je to gospodin Ostrigić začuo, još će te pustiti *sěditi.*

ŽANETA

(*lukavo.*)

Ako me *sěditi* on pusti, najti ćeju se drugi, s kojimi ću *tèrčati* moći.

ŠTELARIUS.

U pakao. Takovog čověka, kao što je Bogoljub Ostrigić nećeš nigdi naći. On je čvèrst gospodar i njegov stol je svaki dan pun kolačah i pečènjah. Svi su mu ormari puni platna, a sve škrinje pune srebra.

ŽANETA.

Larifari! Na sve to ja slabo gledam.

ŠTELARIUS.

Ti bi dakle bila pèrva ženska, kojoj se pri platnu i srebru sèrce nebi smějalo. Stèrpi se samo, i tvoje će se směјati, kada jedan put k pameti dodješ, k čemu neka ti milo nebo skoro pripomogne. Sada je sila čuvati te, kao što kvočka svoje piliće pred jastrebom čuva. Od sada nećes mi se iz pred očiuh ukrasti, dok te pred oltar nedovedem, i rečem; ovdi stoj!

ŽANETA.

Dakle neće me gospodin kapetan ukrasti?

ŠTELARIUS.

Za sada neimaš se ništa bojati. Ako se tvoj junak još jedan put pokaže, dao sam zapověd vertlaru, da ga s velikimi škarami, s kojimi se šibje striže, oštipne u listine. A sada ni rěči više! Već se je smèrklo. Tamo prama iztoku mora se Mars pokazati; toga ću danas smatrati. Slědi me.

ŽANETA.

Da inštrumente za vami nosim?

ŠTELARIUS.

I da baš ništa za nositi neimaš; ti moraš uza me biti.

ŽANETA.

Ah vi ste odviš milostivi.

ŠTELARIUS.

Arguse! Arguse! Uzajmi mi samo jedan tucet od tvojih očiuh.

(*odu.*)

(Zastor padne).

DRUGI ČIN.

PÈRVI PRIZOR.

Florval, Murqui.

MURQUI.

Evo nas opet kod te proklete jame.

FLORVAL.

Ovaj put je mnogo bolje išlo s penjanjem. Věštbanjem postaje čověk majstorom.

MURQUI.

Ali milostivi gospodine kapitane, ako me izlupaju?

FLORVAL.

Šta zato?

MURQUI.

Hvala lěpa; ali moja ledja su tako nježna, da svaki udarac osětjaju.

FLORVAL.

Je li i onda, ako svaki uradac dukatom naplatjen bude.

MURQUI.

Ta vi neimate dukatah.

FLORVAL.

Ja ću ti dati upravljenje na pèrvu englezku robu.

MURQUI.

Englezka roba, ilirske batine, ona je jošte na móru, ove već na kopnu. A da bi samo dokučit mogó, što nam ta tvèrdokornost koristiti može. Ako nam sve za rukom podje, skitat ćemo se po pustom vèrtu, i imat ćemo na poslědku veselje, na orošenom cvětju poetički prenoćiti.

FLORVAL.

Budalo! Što ni to nedokučuješ? Ovi peršpektivi nestoje za budava ovdě. Štelarius će doći motriti zvězde. Ako Žaneta š njim dodje, onda ću joj pokazati drugo nebo; ako ju pako kod kuće ostavi, onda ću se k njoj ukrasti.

MURQUI.

Ali još je presvětlo. Gdě hoćete da ju pričekate, valj da ne opet u bunaru?

FLORVAL.

Ne, ne, ja sam něšta pamětnijeg izmislio. Zato si sobom doněti moró mantiju, i bradu od moje poslědnje maškarade. Dodji ovamo, i pomozi mi odmah toga pustinjaka u bunar baciti.

MURQUI.

Pustinjaka? Što da radi u bunaru?

FLORVAL.

Šta mu drago. Ja potrèbujem njegovo mèsto. Na posó! Stari gospodin neće zamèriti. Dolè s njim.

(*bace pustinjaka u bunar.*)

MURQUI.

Evo, već se je u drugu pustoš preselio.

FLORVAL.

Sada mi podaj odmah mantiu i bradu.

MURQUI

(*oblači ga.*)

Budalasta maškarada. Ali gdi ostajem ja medju tim?

FLORVAL.

Ti bi mogo svakako u bunar s pustinjakom.

MURQUI.

Hvala lěpa. Jao, iz toga neće biti ništa, ja se volim opet prèko zida vratiti, i izvana vrebati, i posluškivati.

FLORVAL.

To neide Murqui, ti moraš blizu mene ostati, moraš mi šešir i sablju dèržati. Tko zna, što se dogoditi može.

MURQUI.

Opet nefali. Bar ću se moći sabljom proti batinam braniti.

FLORVAL.

Nemoj toga činiti prijatelju, nebrani se, pusti se u šlučaju nužde mazati, dok ti ja u pomoć dodjem.

MURQUI.

S dopuštenjem, to je englezka sistema, ja ju neprimam.

FLORVAL.

U tmini ćeju te težko opaziti, dèrži se samo zida. Tiho! Ja čujem vrata škripati, odalji se.

MURQUI

(*češe si ledja.*)

Neznam, meni se sve nĕšto sluti, volio bi se ovdi u travu leći, i pod jedan kraj vaše mantije sakriti.

FLORVAL.

Ako tu prostora imao budeš.

MURQUI.

O ja ću se već skvèrčiti.

FLORVAL.

Samo bèrzo.

MURQUI.

Ja već ležim — malo neprilično, ali opet nefali.

DRUGI PRIZOR.

Štelarius, Žaneta, i Prijašnji.

ŠTELARIUS

(*nosi stolčić i više inštrumentah.*)

Stolčić i moje quadrante hoćemo ovdi metnuti.

(*on ih metne medju perspektivi. Žaneti, koja takodjer stolčić s orudjem za pisanje i flašom vina nosi.*)

Sve ostalo pako možeš ovde postaviti. Ja očekujem tvoga mladoženju gospodina Bogoljuba Oštrigića, on želi ovaj večer Marsa sa mnom observirati, kadapako

Bakusa uza se neima, nemože niti polak sata iždèržati. *(on na desno sve uredjiva, a Žaneta na lèvo metne vino uz Florvala, Florval skine bradu i pokaže se Žaneti.)*

ŽANETA
(zavrisne.)

ŠTELARIUS.

No, što se dereš?

ŽANETA.

Baš je žaba uzame preskakala.

ŠTELARIUS.

Budalo, tko bi se od žabe bojao? Ja bi se okladio — da ti ni pisnula nebi, ako bi gospodin kapetan uza te skakao.

ŽANETA.

Ali gospodin kapetan niti nije žaba.

ŠTELARIUS.

Gori nego žaba, gori nego kornjača i zmija. — *(dok se razgovaraju, Florval joj više putah ruku poljubi, Murqui se dočepa flaše.)* On teži za tvojim dragocěnim blagom, za tvojom nedužnostju.

ŽANETA.

U čemu sastoji moja nedužnost?

ŠTELARIUS
(u smeći.)

Ona sastoji — ona sastoji u svačemu — u tom i onom — kako možeš tako budalasto pitati? Valjda znaš što znači nedužnost.

ŽANETA.

Dakako, ali gospodin parok mi je kazó, da se je sva nedužnost već u raju izgubila.

ŠTELARIUS.

Nu, nu, medju tim se je ipak koi komadić po gdikuda opet našó, svaka poštena děvojka morala bi ove ostanke kao svetinju do naručajih svoga muža čuvati. Čuvaj se, děte, od pèrvog koraka. Jao onoj lahkoumnici, koja laskateljom posluh poda, i ruke si tiskati, ili — od česa da te bog sačuva — poljubiti da.

ŽANETA.

Što se s takovom dogadja!

ŠTELARIUS.

Odmah poćuti něki nemir —

ŽANETA.

Da —

ŠTELARIUS.

Sèrce joj kucati počme.

ŽANETA.

Da, da.

ŠTELARIUS.

Zatim ju něšto vuče za onim preuzetnim mladićem —

ŽANETA.

Ah da!

ŠTELARIUS.

Ona se smete —

ŽANETA.

Bez sumnje.

ŠTELARIUS.

Porumeni.

ŽANETA.

Naravno.

ŠTELARIUS.

Ruku mladiću i ona stisne.

ŽANETA.

Smě li to?

ŠTELARIUS.

Nesmě, ali opet to radi.

ŽANETA.

Ah, ona to radi!

ŠTELARIUS.

I iznenada pade u sotonske zanjke.

ŽANETA.

Ne, ne.

ŠTELARIUS.

Ja ti kažem: Da! Hvali bogu, da je tvoj izbavitelj tako blizu.

ŽANETA.

Hvala bogu, on je sa svim blizu.

ŠTELARIUS.

Gospodin Ostrigić će te pod svoja krila uzeti.

ŽANETA.

Ima li taj dembelj i krilah?

ŠTELARIUS.

S krili, ili bez krilah, on je pošten čověk, on je kao jedna podèrtina iz boljih vrěmenah, prijatelj tvoga ujaka, i kakov prijatelj. Ti niti neznaš, što je on za me učinio, kakvu mi je radost uzročio.

ŽANETA.

Aj, a meni baš još nikakovu.

ŠTELARIUS.

To će već doći. Pomisli samo u perkos pogibelim, koje svakomu prěte, koi s Englezi u tèrgovačkom svezu stoji, ipak je čitavu škrinju englezkih robah naručio.

FLORVAL
(*polagano.*)

Tako?

ŽANETA.

Stvari od mode za mene?

ŠTELARIUS.

Trice! To bi bilo baš vrědno, da se zato u takovu pogibel baci. Ne, ne, on je Porterskog piva i Šesterskog sira za se naručio. — Ti znaš, on nemože brez toga živiti — a za me — pogodi der, što je za me naručio.

ŽANETA.

Englezkog psa, da vam bašću čuva.

ŠTELARIUS.

I to nebi odviš bilo, ali to nije. On je naručio, da něka zajedno pošlju sa sirom u istoj škrinji i jednog Ramsdena, jednog Dolenda i jednog Heršela.

ŽANETA.

Nećeju li se ova tri gospodina u škrinji zadaviti?

ŠTELARIUS.

Gusko! Ta to će toliko reći kao: Peršpektive ili stakla od Ramsdena, Dolenda i Heršela.

ŽANETA.

Što se kroz ta stakla vidi?

ŠTELARIUS.

Universum! Ha kako ću od veselja klicati, kada stvoritelju, tako rekuć, u dělarnicu povirim!

FLORVAL
(*polagano.*)

Čekaj, čekaj.

ŽANETA.

Ali ako gospodin kapetan Florval u škrinju poviri?

ŠTELARIUS.

Budalo! Istina Bog, on to saznati nesmě, ali mi smo to već tako pametno spleli, da on od toga ništa ni osětiti nemože.

FLORVAL
(*polagano.*)

Mislite?

ŠTELARIUS.

Škrinja će se odmah ovdi polag bašće po jednoj šalupi na kopno doněti.

FLORVAL
(*polagano.*)

Tako, tako?

ŠTELARIUS.

Mi ju očekujemo svaki trenutak, jer se je više brodovah na móru već pokazalo.

FLORVAL.

Tim bolje.

ŠTELARIUS.

Dokučuješ li sada, da je samo gospodin Bogoljub Ostrigić vrědan, da tvoju ruku zadobije?

ŽANETA.

Ako samo njegov nuzljub moju ruku izpustiti hotio bude.

ŠTELARIUS.

Hoće ju izpustiti — mora ju izpustiti; jer evo, ja ti se zaklinjem, da će se prije pustinjak u kerv i meso pretvoriti, nego on samo jedan pèrst od tebe dotakne.

TRETJI PRIZOR.

Ostrigić, Predjašnji.

OSTRIGIĆ

(*sa svim zaduvan.*)

Uf gospodine komšija — ja nemogu više.

ŠTELARIUS.

Što vam je gospodine komšija — ta vi ste sa svim izvan sebe.

OSTRIGIĆ.

Kako da nebudem izvan sebe — sluga pokoran gospodično zaručnice. — kako da nebudem izvan sebe, kada sam sobstvenim očima vidio ubojstvo, strašno ubojstvo. —

ŠTELARIUS.

Ubojstvo? Kako? Gdi?

OSTRIGIĆ.

Ovdi u vašoj bašći.

ŠTELARIUS.

Ubojstvo u mojoj bašći? Ja se neću nadati.

OSTRIGIĆ.

Poslušajte me samo. Ja stojim na prozoru — vi znate na onom prozoru, koi u vašu bašću gleda — ja inače mnogo neobičajem stajati, ali ovaj put sam stajao, za da mi želudac laglje prokuva.

ŠTELARIUS.

Dalje, dalje.

OSTRIGIĆ.

Ja sam kod věčere polag moga običaja tri funta šunke pojeo, i jednu butelju Porterskog piva popio, i baš su mi bili frižkih Holandskih haringah doněli. Sad si možete misliti — frižkih haringah.

ŠTELARIUS.

Molim vas pojedite ih samo bèrzo.

OSTRIGIĆ.

To sam i učinio, gospodine susěde; ja sam ih pojeo sve do poslědnje koščice, na to sam ipak primetio, da sam poněšto preveć založio.

ŠTELARIUS.

I za tim ste na prozor otišli, da vam želudac laglje prekuva. Ali ubojstvo — ubojstvo?

OSTRIGIĆ.

Odmah ćete s njim posluženi biti. Još sav dèrhćem kada na to pomislim. Ovdi na ovom městu opazio sam dvě osobe, koje su tretju bez svakog milosèrdja u bunar bacile.

ŠTELARIUS.

Je l' to sve?

OSTRIGIĆ.

Kako? Nije l' to dosta?

ŠTELARIUS.

To ste se vi prevarili, gospodine suseďe, vi ste se prevarili.

OSTRIGIĆ.

To ja nisam snivó.

ŠTELARIUS.

Ovdi nije nikakov čověk u bunar bačen, nego izvučen, a tko ga je izvukó, to sam ja bio.

OSTRIGIĆ.

Ali vi mi nećete ipak moje zdrave oči oddišputirati? Nepoznam li ja vas? Vi niste pri tom bili. Dva inostrana sa svim inostrana čověka; a i tretjega koga su ubili, i njega nisam mogó spoznati; ali strašno je vikao, i bio je obučen u dugačkoj mantii. Samo da nije naš gospodin župnik bio.

ŠTELARIUS:

Ja vam kažem, vi ste zlo vidili; šunka i haringe su vam na oči mrěžu navukle.

OSTRIGIĆ.

Ali k vragu! dakle pustite, da potražimo, mèrtvac se mora naći.

ŠTELARIUS.

Dobro dakle, da vas osvědočim, dodjite ovamo; mi ćemo vedro sami gorě povući.

OSTRIGIĆ.

Izvolite to sami učiniti, to je za mene preveć komocie.

ŠTELARIUS.

Neka bude — on će i tako dosta lagan biti. — (*počima vući.*) Ne, bogme, on je prokleto težak.

OSTRIGIĆ.

Nisam li vam kazó?

(*Florval i Murqui poběgnu.*)

ŠTELARIUS.

Ravno još nevěrujem na vašeg mèrtvaca, ali sotona je opet něšto u taj nesrětni bunar začarao.

OSTRIGIĆ.

Evo već se ukazuje jedan komadić haljine — evo ga — evo nesrětnog utopljenika! Pošljite molim vas odmah u grad, može biti mu se još pomoći može.

ŠTELARIUS.

Aj gospodine komšija, ta to je moj dèrveni pustinjak.

OSTRIGIĆ.

Tako? Duše mi! Ali kako je taj u bunar dospio?

ŠTELARIUS.

Ja bi se zakleo, da sam ga pred pet minutah ovdi sediti vidio.

ŽANETA.

I ja.

ŠTELARIUS.

Ta ti si vino polag njega metnula.

ŽANETA.

To jesam.

ŠTELARIUS.

Nu pak šta si viděla tamo?

ŽANETA.

Sa svim ništa. Ja sam se tako préd žabom uplašila, za tim sam tako pomnjivo slušala, kako ste o poljubcih pripovědali —

ŠTELARIUS.

Čudan dogodjaj.

OSTRIGIĆ.

He, he, he! Ta nemojte tako glupi biti; gospodine profesore, vi ste malo prije dèrvenog pustinjaka

iz bunara izvukli, on dakle nije mogó pred pet minutah ovdi sěditi — to svako děte dokučiti može.

ŠTELARIUS.

Bez sumnje, ali kako je u bunar došó? To je sěgurno opet vragulia kakva od *někih ljudih.*

OSTRIGIĆ.

Zašto da si o tom glavu taremo? Hvala bogu, da ubojstvo nije tako zlo bilo. Ja sam od samog straha ožedjio. S dopušćenjem.

(*prigne se za flašom, koju je Murqui opet podmetnuo.*)

ŠTELARIUS.

Pijte samo, gospodine komšia, pijte, ja sam ju za vas pripravio.

OSTRIGIĆ.

Tako? Ako mi ništa boljega pripravili niste nego praznu flašu —

ŠTELARIUS.

He, Žaneto, zašto si praznu flašu doněla?

ŽANETA.

Je l' prazna? Hi, hi, hi, dakle sam se po svoj prilici prevarila.

ŠTELARIUS.

Hodi bèrzo, i donesi drugu.

ŽANETA.

Već je tako tamno; samo da mi nebi žabe nuz put skakale.

(*ode.*)

ČETVÈRTI PRIZOR.

Štelarius, Ostrigić.

ŠTELARIUS.

Medju nami govoreć, gospodine komšia, mojoj pazljivosti samo imate zahvaliti, što ovdi vašu zaručnicu još nalazite. Malo je falilo, da ju francezki pustajie sčepali nisu. Ali naslonite se samo na me, ja ću ju već občuvati.

OSTRIGIĆ.

Medju tim bi opet dobro bilo, da se s venčanjem

požurimo. Paštete od gušćjih jetarah takodjer su već dospěle.

ŠTELARIUS.

Ja bi volio, da ste mi věst doněli, da je naša englezka roba dospěla.

OSTRIGIĆ.

I tomu se nadam, jer sam na móru veće jednu ladju opazio. Samo je jošte presvětlo bilo.

ŠTELARIUS.

Prijatelju, ako Dolend i Heršel na kopno stupe. —

OSTRIGIĆ.

I Portersko pivo, i Šesterski sir. —

ŠTELARIUS.

Kako ću gledati!

OSTRIGIĆ.

Kako ću žvakati, kako ću gutati!

PETI PRIZOR.

Zaneta i Predjašnji.

ŽANETA.

Evo vina.

ŠTELARIUS.

Nu sada, pijte bèrzo. Vidite, Mars se je veće pokazao, mi moramo se staviti na naša města.

OSTRIGIĆ

(*pije.*)

Da, da. Pri tom može se i sěditi. O ja jako rado sědim. Tako, tako. Sada vam stojim na službu.

ŠTELARIUS.

Ja sam vam veće perspektiv naměstio.

(*Ostrigić i Štelarius sědnu obodvojica prama perspektivom, ledja okrenu publiki i vire u nebo.*)

ŠESTI PRIZOR.

Florval i Predjašnji.

(*Florval dovuče se do Žanete, koja na predjoj strani od kazališta stoji.*)

OSTRIGIĆ.

Aj aj, to je dakle Mars.

ŽANETA.

Da, to je Mars.

OSTRIGIĆ.

Ja sam uvěk mislio, da on za nami stoji.

ŠTELARIUS.

On sada izilazi u istoku. Vidite kako mu je boja kèrvava?

OSTRIGIĆ.

Vidim. (*traži lèvom rukom Zanetu, ali bez da glavu od peršpektiva okrene.*) Ne bi li i vi hotěli malo poviriti u nutra, gospodično zaručnice?

ŽANETA.

Ja ga mogu veoma dobro bez svakog stakla viditi.

OSTRIGIĆ.

Dakle mi dopustite barem da vas u vašu lěpu ruku poljubim.

(*dočepa se Florvalove ruke, koju několiko putah jako zalubjeno cěliva.*)

ŠTELARIUS.

Aj, gospodine komšia, sada nije vrěme za ruku ljubiti. Smatrajte Marsa.

OSTRIGIĆ.

Da, da, ja ga smatram. Zašto je tako porumenio?

ŽANETA.

On se po svoj prilici stidi.

ŠTELARIUS.

To se nezna, gospodine komšia; u obće mnogo se još toga nezna.

OSTRIGIĆ.

To je sa svim naravna stvar. Ta višeputah nezna

čověk, što oko njega biva, a kamo, šta se na nebu dogadja.

(*Florval hoće Žanetu da ogèrli. Žaneta se natrag povuče i tako dodje baš medju Šteluriusom i Ostrigićem stajati.*)

ŠTELARIUS
(*bez da glavom makne, pograbi njezinu desnu ruku.*)

Aj, ta postoj jedanput — što se vertiš tako, da se zemlja pod tobom trese.

OSTRIGIĆ
(*isto takò pograbi njezinu lěvu ruku.*)

Da, gospodično zaručnice, stojte mirno, jer ćete inače Marsa deranžirati.

ŽANETA.

Nu kad me obodvojica tako čvèrsto dèržite, moram svime zadovoljna biti.

FLORVAL
(*ju několiko putah poljubi.*)

ŠTELARIUS
(*pusti ju.*)

Da, uzdisaj samo.

OSTRIGIĆ
(*isto učini.*)

Siromaškom dětetu je već dodijalo.

ŽANETA.

Nemojte se starati za me, ja nisam bez zabave.

OSTRIGIĆ.

Ima li i Mars trabanta?

ŠTELARIUS.

Do sad ga još nitko vidio nije.

OSTRIGIĆ
(*podigne se slučajno i opazi Florvala.*)

Ali ja vidim jedno tamno tělo.

ŠTELARIUS
(*pomnjivo u staklo.*)

Gdi? gdi?

FLORVAL
(*otèrči.*)

OSTRIGIĆ.

Ne gore na nebu, neogo ovdi doli na božjoj zemlji.

ŽANETA.

To sam ja bila, gospodine Ostrigiću.

OSTRIGIĆ.

Ne, ne, gospodično zaručnice, ovdi je bilo još drugo někakvo sumnjivo stvorenje. —

ŽANETA.

To je bila moja sěna.

OSTRIGIĆ.

Vi ste dakle u pogibeli, vašu sěnu izgubiti, jer ona je baš sada otèrčala.

ŠTELARIUS.

Šta je to Žaneto? Je l' tko ovdi bio?

ŽANETA.

Baš ni miša nije ovdi bilo.

OSTRIGIĆ.

To je istina, to nije bio miš, nego čověk — mužka glava. Ja bi se okladio, da je bio jedan od ubojicah siromaškog pustinjaka.

ŠTELARIUS.

Kako se ti usudjuješ, dok mi nebeske prostore motrimo —

ŽANETA.

Mili bože, ta ja sam uvěke uza vas bila.

OSTRIGIĆ.

Aj, aj, gospodine komšia, bolje će biti, da u budućnost po danu zvězde motrimo.

SEDMI PRIZOR.

Kašpar (s fenjerom) Ostali.

KAŠPAR.

Napolje stoji brodar, koi želi s gospodinom Ostrigićem govoriti.

ŠTELARIUS

(*skoči na noge.*)

Brodar! brodar! Prijatelju! komšia! dobročinitelju! Osěćate li šta? (*Kašparu.*) Dobro, dobro, metni samo tvoj fenjer ovdi, i kaži brodaru neka unidje.

KAŠPAR

(*metne fenjer kamo mu je kazano i ode.*)

ŠTELARIUS.

Sada se približuje veliki trenutak.

OSTRIGIĆ.

Skomine mi idu, kada samo na to pomislim.

OSMI PRIZOR.

Murqui (*preobučen kao brodar.*) *Predjašnji.*

MURQUI.

Pomoz Bog! Gdi mogu naći gospodina Ostrigića et Compagnie?

OSTRIGIĆ.

Ovdi prijatelji, ovdi.

MURQUI.

Odvedite me gospodine, u vašu kajitu; ja vam imam nešta u potaji kazati.

OSTRIGIĆ.

Neuztezaj se — mi smo ovdi tako, kano da smo sami. To se kasa jedne škrinje — nije li tako?

MURQUI.

Zna li onaj inostranac takodjer o tom?

OSTRIGIĆ.

Gospodin profesor Štelarius i ja, mi smo tu škrinju zajedno naručili.

MURQUI.

Tako, tako? Kako vam volja. Nu, ja sam ju srětno ovamo doboksirao. Moji su mornari š njom već na putu.

ŠTELARIUS.

Dobro došli, dobro došli!

(*on mu kesu u ruke rine.*)

MURQUI.

Hvala. Gospodin je velikodušan; još ni nezna valja li šta roba.

ŠTELARIUS.

O to ja već znam, samo ako se nije razbila.

MURQUI.

Ja vam dobar stojim, da je čitava. Mogu li ju ovděka odložiti?

ŠTELARIUS.

Da, da, ovdi, moj prijatelju, na, uzmi, to je ključ od skradnjih vratah bašće, donesi ju samo ovamo. Ja gorim od požude, da još večeras jednu probu položim.

MURQUI.

Dobro, ali francuzi po svud vrěbaju, kao lovski psi — ako ju na putu uhvate — ja za ništa dobar nestojim.

ŠTELARIUS.

Ta još ima samo několiko korakah.

MURQUI.

Ja sam učinio što sam obećao.

ŠTELARIUS.

Kao pošten brodar.

MURQUI.

Dakle mi ide primiteljno pismo.

ŠTELARIUS.

Vi ćete ga dobiti, jer to vas ide.

MURQUI

Vidim, gospoda imaju divit i pero kod ruke.

OSTRIGIĆ.

Sutra prijatelju; u ladnom noćnom zraku težko mi je s mojimi burlavimi pèrsti pero voditi.

MURQUI.
(*na Štelariusa kazuć.*)

Sve jedno! Dakle neka ovaj gospodar několiko rěčih napiše, jer ja još noćas i odbroditi moram.

OSTRIGIĆ.

Budite tako dobri, gospodine komšia.

ŠTELARIUS.

Iz drage volje. Što da pišem?

MURQUI.

Samo jedan redak: »Škrinju s englezkom robom, koju sam ja naručio, primio sam iz rukuh brodara Klausa.«

ŠTELARIUS
(*piše.*)

»Brodara Klausa. Petar Štelarius.«

MURQUI.

S bogom. Želim da doživite veliko veselje na robi.
(*ode.*)

DEVETI PRIZOR.

Predjašnji, bez Murquia.

ŠTELARIUS.

Gospodine komšija — ja sam od veselja izvan sebe. Heršel! Ramsden! Dollend!

OSTRIGIĆ.

Samo da se Porter nije pokvario — imali smo vrućih danah.

ŠTELARIUS.

Ja ću jedan observatorium sagraditi — tja do zvězdah.

OSTRIGIĆ.

Ja ću se u šesterskom siru zakopati, i samo na mom svatbenom danu iz njeg malo poviriti.

ŽANETA.

Ah da se barem i ja s vami zajedno veseliti mogu.

ŠTELARIUS.

Ti se moraš veseliti, ti se moraš veseliti, Žaneto. Ti ćes se s trabantom Jupitra i pèrstenom Saturna upoznati.

OSTRIGIĆ.

I s mojim pèrstenom, s mojim věnčanim pèrstenom.

ŽANETA
(*pokloni se.*)

Ja ću uvěk kad ga pogledam na Saturna misliti.

OSTRIGIĆ.

He, he, he! Mala laskateljice.

DESETI PRIZOR.

Několiko mornarah (nose škrinju.)

ŠTELARIUS.

Hola! Evo ih! Samo ovamo, prijatelji. Evo vam novacah na vino. Lahku noć!

(mornari odu.)

ŠTELARIUS.

Bèrzo Kašpare! Sěkiru ovamo ili što slična. Otvori, otvori. Ja umiram od nestèrpljivosti.

(Kašpar pristupi k škrinji, Štelarius mu svèti.)

OSTRIGIĆ.

Meni se čini, kao da osěćam već miris od sira.

ŠTELARIUS.

Da bi to gospodin kapitan Florval znao! Ha, ha, ha! Tako biva, kada se čověk ljubavju bori, uměsto da ovèršuje svoju dužnost. Samo pazi, Kašpare, da ništa u nutri nepokvariš.

KAŠPAR.

Je l' šta živa u nutri?

ŠTELARIUS.

Nije, nije! nego instrumenti od velike cěne.

OSTRIGIĆ.

Da mi stakla s Porterom nerazbiješ.

KAŠPAR.

Sad mi se je baš tako učinilo, kao da se něšto u nutri giba.

OSTRIGIĆ.

Da nisu samo parcevi u sir došli.

(Kašpar otvori.)

ŠTELARIUS.

Sada je otvoreno. Baci pokrivalo na stran.

KAŠPAR.

K besu, ta to je čudan instrument.

FLORVAL

(izide.)

Sluga ponizan, moja gospodo!

(Štelarius i Ostrigić stoje kao okamenjeni.)

ŽANETA.

Dragi ujače, je l' to englezka roba?

ŠTELARIUS
(*bèsneći.*)

Ne, to je francezka.

ŽANETA.

Vi ste ju valjda za me naručili!

OSTRIGIĆ
(*viri u praznu škrinju.*)

Tu neima niti traga od sira.

ŠTELARIUS.

Gospodine, sada će vam smèrtna ura udariti.

FLORVAL.

Polagano! Polagano! Poznate li vi ovo pismo?

ŠTELARIUS.

Aj, šta se mene to pismo tiče?

FLORVAL.

Jako mnogo moj gospodine. Vi ste vlastitom rukom priznali, da ste englezku robu naručili i primili.

ŠTELARIUS.

Ali to nije istina, ja sam samo šalu s vami zbijao.

FLORVAL.

Vi to niste gospodine, jer škrinja je zaista dospěla, i nalazi se u mojoj vlasti.

ŠTELARIUS.

Dospěla! Moj Heršel, moj Dolend zaista su dakle došli?

FLORVAL.

Zajedno s Porterom i sirom.

OSTRIGIĆ.

Okrutniče! Pa vi mi možete to jedino veselje života moga uztegnuti?

FLORVAL.

Ja mogu još i više učiniti, ja mogu izdělati, da vas obodvojica ustrěljeni budete. Ali ja ću velikodušan da budem, hoću jedno oko da zatvorim. (*Štelariusu.*) Dajte mi vi vašu sinovku za ženu. (*Ostrigiću.*) Odstupite mi vašu zaručnicu, i vi ćete još večeras (*Štelariusu*) vaše nebo, a vi (*Ostrigiću*) vaše blaženstvo iz moje ruke primiti.

ŠTELARIUS.

Gospodine komšio, što mislite?

OSTRIGIĆ.

Što mislite vi gospodine komšio?

FLORVAL.

Što mislite vi, gospodično Žanetice?

ŠTELARIUS.

Ako na botanika u djubretu pomislim.

OSTRIGIĆ.

A ja na ubijenog pustinjaka.

ŽANETA.

I na Marsa —

ŠTELARIUS.

Ako pomislim, kako je sotona u vedru sědio —

OSTRIGIĆ.

I kako je sěna odletila —

ŽANETA.

I ja kako je pustinjak oživio —

ŠTELARIUS.

Skoro bi světovao. —

OSTRIGIĆ.

I zaključio —

ŽANETA.

I privolila —

ŠTELARIUS.

Pod pogodbom da gospodin kapetan inštrumente —

OSTRIGIĆ.

I Portera —

ŽANETA.

I svoje sèrce izruči.

FLORVAL.

Punktum! Traktat je podpisan.

ŽANETA.

Ali rěč je, da i u braku ima kontrabandah.

FLORVAL.

Nebojte se. Amor će na obali stražiti.

(Zastor padne.)